

Конституция —
юртимизда янги
ҳаёт, янги
жамият барпо
этишининг ҳуқуқий
пойдевори.

Ислом КАРИМОВ

Ma'rifat

ENLIGHTENMENT XALQ ZIYOLILARI GAZETASI معرفت

1931-yildan chiqq boshlagan • E-mail: info@marifat.uz • 2012-yil 28-noyabr, chorshanba № 94 (8535)

ЯНГИ МУСИҚА ВА САНЪАТ МАКТАБИ

Qaror va ijro

Давлатимиз раҳбарининг 2008 йил 8 июлда қабул қилинган "Болалар мусиқа ва санъат мактабларининг моддий-техник базасини мустаҳкамлаш ва уларнинг фаолиятини янада яхшилаш бўйича 2009—2014 йилларга мўлжалланган Давлат дастури тўғрисида"ги қарори ижроси доирасида Фарғона вилояти Марғилон шаҳрида 10-болалар мусиқа ва санъат мактабининг янги биноси фойдаланишга топширилди.

Айни вақтда мазкур масканда 85 нафар ўғил-қиз фортепьяно, ўзбек халқ чолғулари, торли созлар, рақс, рассомлик, тасвирий санъат каби йўналишларда мусиқа ва санъат сирларини пухта эгалламоқда. Уларнинг ижрочилик маҳорати ва ижодий қobiliятини шакллантириш учун мазкур билим масканида барча шароитлар яратилган.

Жумладан, 200 ўринли концерт залида ўқувчилар ижросидаги концерт дастурлари ўтказилади. Шунингдек, тасвирий ва амалий санъат сирларини эгаллаётган ёшлар ижодига бағишланган кўргазмалар ҳам ташкил этилади.

Суратда: Марғилон шаҳридаги 10-болалар мусиқа ва санъат мактаби.

Муқимжон ҚОДИРОВ (ўза) олган сурат.

ИНКЛЮЗИВ ТАЪЛИМ ИСТИҚБОЛЛАРИ

Олий Мажлис Қонунчилик палатасида «Бола ҳуқуқлари кафолатлари тўғрисида»ги қонуннинг 25- ва 29-моддалари ижроси мониторингинг мавзусида давра суҳбати бўлиб ўтди. Тадбир қўйи палатанинг Демократик институтлар, нодавлат ташкилотлар ва фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари кўмитаси, БМТ Болалар Фонди (ЮНИСЕФ)нинг Ўзбекистондаги ваколатхонаси ҳамкорлигида ташкил этилди.

Qonunchilik palatasida

Эслатиб ўтаамиз, ушбу қонун 2008 йил 7 январда қабул қилинган бўлиб, 25- ва 29-моддаларида ижтимоий ҳимояга муҳтож болаларнинг жамиятга уйғунлашуви, уларнинг таълим, тиббиёт ва маданий-маърифий муассасалардан фойдаланиш имкониятларининг давлат томонидан таъминланиши, худди бошқа болалар каби таълим олиши учун чора кўриш, маблағ ажратиш ҳамда уларнинг эҳтиёжини ҳисобга олган ҳолда махсус педагогик ёндашувларни таъминлаш мажбурияти белгиланган. Кўмита раиси Акмал Саидов мазкур тadbирдан кўзланган мақсад бу борадаги муаммолар муҳокамаси натижалари-

дан келиб чиқиб, ҳуқуқий асосни тақомиллаштиришга қаратилган тавсиялар ва ҳулосалар ишлаб чиқиш эканини таъкидлади.

Суҳбат чоғида иштирокчилар Ўзбекистонда инклюзив таълим соҳасида эришилган ютуқ ва камчиликлар, муаммолар ҳусусида ҳам фикрлашди. Халқ таълими вазирлигининг болаларни ижтимоий қўллаб-қувватлаш ва рағбатлантириш бўлими бошлиғи Ҳури Калбаева ўз сўзида юртимизда инклюзив таълим, яъни имконияти чекланган болаларнинг соғлом болалар билан бирга ўқитилиши учун зарур шарт-шароитлар яратилаётганини айтиб ўтди.

(Давоми 2-бетда.)

Ўрта махсус, касб-хунар таълими тизимида олиб борилаётган кенг қўламли ислохотлар ёш авлодни нафақат интеллектуал салоҳиятли, балки муайян касб-хунар эгаси бўлиб вояга етишига хизмат қилмоқда. Назарий билимларнинг амалиёт билан уйғун ҳолда берилиши, коллеж ва ишлаб чиқариш корхоналари ўртасидаги самарали ҳамкорлик меҳнат бозорини рақобатбардош, малакали кадрлар билан таъминлаётти. Ўрта махсус, касб-хунар тизимида тўпланган бу каби бой тажриба битирувчиларнинг соҳа бўйича иш ўрнига эга бўлиб, даромад кўриши, ўз оиласига моддий кўмак кўрсатишига йўл очаяпти.

Тошкент шаҳридаги "Intran Servis" масъулияти чекланган жамиятига қарашли автомобильлари таъмирлаш устaxonасида фаолият кўрсатаётган Қувонч Хўжамазаров ва Саддам Каримов ҳам касб-хунар коллежини тамомлаб, ўз мутахассислиги бўйича меҳнат қилиб келмоқда. Чироқчи қишлоқ хўжалиги ва транс-

КОЛЛЕЖДАН КОРХОНАГА

Меҳнат бозори малакали
кадрлар билан
таъминланмоқда

порт касб-хунар коллежининг Автомобилларга техник хизмат кўрсатиш йўналишини таъминлаган Қ. Хўжамазаров бир йилдан ортиқроқ вақт ичида устозлари катта уста Илхом Мейлиев ҳамда Абдуваҳоб Хидиров кўмагида автомобилларни таъмирлаш бўйича катта тажриба тўплади. Шу асосда бугунги кунда мустақил равишда мижозларга сифатли хизмат кўрсатиб келаяпти.

С.Каримов ҳам Чироқчи қишлоқ хўжалиги касб-хунар коллежида тўплаган назарий ва амалий билимларини янада бойитиб, автомобилларни сифатли таъмирлашда ўз маҳоратини намойиш қилмоқда. У қисқа муддат ичида автомобил таъмирлаш сирларини эгаллаб, устозлари ишончини қозониб улгурди.

— Касб-хунар коллежини тамомлаб, шу корхонада устозим, автомобиль таъмирлаш устаси Ахор Мейлиев кўл остида иш фаолиятини бошладим, — дейди у. — Ишчи автомобиль мойини алмаштириш, тормоз тизимини таъмирлашдан бошлаб, мотор ва бошқа қисмлардаги нуқсонларни бартараф этиш сирларига пухта ўзлаштираяпман. Бугунги кунда автомобилларни мустақил равишда таъмирлаяпман. Мана, олти ойидики, меҳнатимга яраша яхшигина даромад ҳам олмакдаман.

Санжар РУСТАМОВ

Бурҳон РИЗОҚУЛОВ олган сурат.

СОҒЛОМ РАҚОБАТ ҚАЧОН ЮЗАГА КЕЛАДИ?

Ўхшад устама ҳақининг ноҳилис белгиланиши оқибатида пайдо бўладиган ноҳуш ҳолатлар ҳусусида

Жамоа феъл-атвори ва ишчанлик қobiliятига кўра турли хил ҳодимлардан ташкил топади. Уларнинг фаолиятини мувофиқлаштириш, соғлом рақобат муҳитини вужудга келтириш эса раҳбар зиммасига улкан масъулият юклайди.

3-бет >

ИНСОН МАНФААТЛАРИ — ОЛИЙ ҚАДРИЯТ

Ўзбекистон ҳозирги кунда БМТнинг инсон ҳуқуқлари оид 6та асосий ва 70дан зиёд универсал ҳамда минтақавий шартномаларини ратификация қилган. Давлатимизда инсон ҳуқуқлари ва эркинликларини мустаҳкамлашга оид кенг қонунчилик базаси яратилди.

8-9-бетлар >

ТУЗИНГНИ ТОТИБ УЛҒАЙДИМ, БАТАН!

Еган тузга лойлиқ бўлиш кераклиги болаликдан онгу шуури-мизга сингиб кетган.

— Ватан бизнинг иккинчи онамиз, — дерди адабиёт ўқувчимиз. — Ўз онамиз оқ сут берган бўлса, Ватан — онамиз бир умр туздан баҳраманд қилади...

11-бет >

ИНКЛЮЗИВ ТАЪЛИМ ИСТИҚБОЛЛАРИ

(Давоми. Боши 1-бетда.)

Айни пайтда, вазирлик томонидан ЮНЕСКО, ЮНЕСКО, Япония маданий маркази, Осие тараққиёт банки, Ижтимоий ташаббусларни қўллаб-қувватлаш фонди, Республика болалар ижтимоий мослашуви маркази каби ташкилотлар билан ҳамкорликда мамлакатимизда инклюзив таълимни жорий этиш, имконияти чекланган болаларни ижтимоий реабилитация қилиш борасида кенг қамровли ишлар амалга оширилмоқда.

— Алоҳида ёрдамга муҳтож болаларнинг соғлом тенгдошлари билан таълим олиш жараёнини сама-

рали ташкил этиш орқали мактаблар ва мактабгача таълим муассасаларида ногирон болаларга нисбатан ижобий муносабат шакллантирилди, — дейди Х.Калбаева. — Ўқитувчилар ва тарбиячилар улар билан мақсадли таълим-тарбия ишларини олиб бориши натижасида болаларнинг ҳаётий тажрибалари, дунёқараши кенгайди, тенгдошлари билан дўстлашдилар, ҳамкорлик қилишга ўргандилар, соғлом синфдошларида эса ногирон болаларга нисбатан меҳр-мурувватли бўлиш, ғамхўрлик кўрсатиш ҳисси кучайди.

Халқ таълими вазирлиги вакили ўз сўзида давом этар экан, маз-

кур таълим турини ривожлантиришдаги ечимини қутаётган муаммоларни ҳам санаб ўтди. Жумладан, инклюзив таълимнинг барқарор ривожланишини таъминлайдиган ҳуқуқий-меъёрий базанинг етарли эмаслиги, бу таълим бўйича педагоглар, ота-оналар ҳамда ўқувчиларда етарли тушунча шаклланмагалиги, мактабгача таълим муассасалари ва умумтаълим мактаблари ўқитувчиларининг алоҳида ёрдамга муҳтож болаларга таълим-тарбия бериш ва нуқсонларини коррекциялаш соҳасида малакаларининг етарли эмаслиги, кўпчилик мактаб ва мактабгача таълим муассасаларининг инфраструктураси имкони-

яти чекланган болаларнинг эркин ҳаракатланиши ва маиший эҳтиёжларини қондириш учун мослаштирилмагани (пандуслар, йўлақлар, махсус ҳожатхоналарнинг етишмаслиги), ўқитувчи ва тарбиячиларга болаларни ўқитиш ва нуқсонларини тўғрилаш борасида методик ёрдам қўрсатадиган, коррекцион педагогик ишни олиб борадиган дефектолог(ресурс педагог)ларнинг танқислиги, ўқитувчилар, ота-оналар учун зарур ўқув-методик адабиётларнинг камлигининг ҳал қилиниши зарур бўлган долзарб масалалар сирасига қиради.

Тадбир якунида мавзу бўйича тегишли тақлифлар қабул қилинди ва тавсиялар ишлаб чиқилди.

Аббор УМАРКУЛОВ,
«Ma'rifat» мухбири

«КАМОЛОТ»ДАН ЯНГИ ЛОЙИХА

ҳуқуқий маданиятни оширишга хизмат қилади

«Камолот» ёшлар ижтимоий ҳаракати 8 ноябрдан 8 декабрга қадар республикамиз бўйлаб умумтаълим мактаблари, академик лицей, касб-хунар коллежлари, олий таълим муассасалари ва маҳаллаларда «Конституция — мамлакат тараққиёти ва жамият фаровонлиги кафолати» лойиҳаси доирасида турли ҳуқуқий тарғибот тадбирларини ўтказмоқда. Тошкент давлат юридик институтида уюштирилган видеосеминарда бу борада амалга оширилаётган ишлар муҳокама қилинди.

Тадбирда «Камолот»нинг мактаб, олий ва ўрта махсус, касб-хунар таълими муассасалари, корхона ва ташкилотлардаги бошланғич ташкилотлари етакчилари, шунингдек, ёшларнинг бошқа қатламлари вакиллари республикамизнинг 70дан ортиқ олий таълим муассасасида электрон таълим тармоғи орқали тўғридан-тўғри боғланишди.

— Мазкур лойиҳани ўтказишдан мақсад, — дейди «Камолот» ёшлар ижтимоий ҳаракати Марказий кенгаши раисининг биринчи ўринбосари Феруза Мухамеджанова, — Бош Қомусимизнинг аҳамияти ва заруратини, юртимизда ин-

сон манфаатлари олий кадрларга айланганини, хусусан, таълим олиш, касб-хунар эгаллаш ҳуқуқининг кафолатланганини, ёшлар онгига сингдиришдан иборат.

Лойиҳа уч босқичда ташкил этилиб, биринчи босқичда эксперт гуруҳи томонидан Тошкент давлат юридик институтининг 600 талабаси орасидан иқтидорли ва фаол 56 нафар тарғиботчи саралаб олинди ва уларга 14 нафар ёш ўқитувчи бириктирилди. Иккинчи босқичда тарғиботчилар барча бошланғич ташкилотларда 2012 йилнинг 25 ноябридан 1 декабрга қадар турли тадбирлар ўтказадилар.

Учинчи босқичда эса 1 декабрдан 8 декабрга қадар ҳаракатнинг бошланғич ташкилоти етакчилари ўз ўқиш ва иш жойларида тарғибот тадбирларини мустақил ташкил этишади.

Тарғибот ойлари доирасида ёшларнинг Асосий Қонуни-миз ҳақидаги билимларини мустаҳкамлаш, ҳуқуқий саводхонлигини ошириш мақсадида www.kamolot.uz сайти орқали «Конституция билимдони» он-лайн танлови ҳам ташкил этилади.

Лойиҳа сўнггида ишчи гуруҳи томонидан тарғибот тадбирлари олиб борилган энг яхши 3та ҳудуд, Тошкент шаҳридан юборилган энг фаол 14 нафар тарғиботчи ҳамда учинчи босқичда фаол иштирок этган энг намунали 28 нафар етакчи саралаб олинади ҳамда фахрий ёрлик ва совғалар билан рағбатлантирилади.

Дилшод КАРИМОВ,
«Ma'rifat» мухбири

ЭНГ ЯХШИ

«САЛОМАТЛИК БУРЧАГИ»

ўқувчилар ўртасида соғлом турмуш тарзини тарғиб этишда энг муҳим восита

Юртимизда жисмонан ва маънан соғлом авлодни қамолга етказишга алоҳида эътибор қаратилади. Халқ таълими ва Соғлиқни сақлаш вазирликлари, «Соғлом авлод учун» халқаро хайрия жамғармаси, Республика «Тасвирий ойна» ижодий уюشمаси билан ҳамкорликда умумтаълим мактабларида «Энг яхши саломатлик бурчаги» танловининг ташкил этилгани ҳам шу мақсад йўлидаги эзгу ишлардан биридир.

Танловнинг туман, вилоят босқичларидан сараланиб келган 14та мактаб республика босқичида ўзаро беллашди. Ҳолибларни аниқлашда мактаблардаги мавжуд тиббиёт хоналарининг тўғри жиҳозланиши, жумладан, фавкулда бахтсиз ҳодисалар рўй берганда жабрланганларга биринчи ёрдам кўрсатишга тайёрлиги, мактаб ҳамшираси билан синф саломатлиги сектори орасида ҳамкорлигининг намунали йўлга қўйилгани ва «Ораста қизлар» тўғраги фаолияти, «Саломатлик бурчаги»даги деворий газетанинг долзарб мавзуларни қамраб олгани, керакли маълумотлар билан бойитилгани, доимо янгиланиб борилишига алоҳида эътибор қаратилди.

Яқинда Шайхонтохур туманидаги 324-мактабда танловнинг сўнгги босқичида муваффақиятли иштирок этиб, ғолибликни қўлга киритган жамоаларни тақдирлаш маросими бўлиб ўтди.

— Кишининг саломатлиги тиббий маданиятга, шaxсий гигиена қоидаларига қанчалик rioya этиб яшашига боғлиқ, — дейди танловда 1-ўринга лойиқ қўрилган Чирчиқ шаҳридаги 7-мактаб директори Мавжуда Ашурова. — Шу боис ўқувчиларнинг тиббий билим ва кўникмаларини мунтазам бойитиб боришга ҳаракат қиламиз. Бу борадаги ишларимиз танлов ҳайъати томонидан муносиб баҳоланганидан хурсандимиз.

Сурхондарё вилояти Денов туманидаги 77-мактаб директори Гавҳар Худойбердиева томонидан тайёрланган «Саломатлик бурчаги» 2-ўринга муносиб деб топилди.

МУХБИРИМИЗ

Б.РИЗОКУЛОВ олган суратлар.

КЎРГАЗМАДА БОЛАЛАР АДАБИЁТИ

Республика болалар кутубхонаси гавжум. Пештахталарга «Ўзбек халқ эртақлари», «Болалар энциклопедияси» сингари турли-туман китоблар териб қўйилган.

Республикамиздаги нуфузли нашриётларда чоп этилган бадий ва илмий асарлар ўз ўқувчисини излаётди. Ўртада эса жажжи қизлар «Лазги»-га рақсга тушмоқда...

Халқ таълими вазирлиги ҳамда Матбуот ва ахборот агентлиги ҳамкорлигида ташкил этилган «Болалар адабиёти» кўргазмаси ҳафталиги ана шундай бошланди.

— Кўргазмани ўтказишдан мақсад нашриёт ва кутубхоналар ўртасидаги ҳамкорлиқни кучайтиришдан иборат, — дейди Республика болалар кутубхонасининг бош кутубхоначиси

Гулчехра Фулмова. — Бу эса жажжи қалбларда китобга бўлган меҳрни янада ўстиришга хизмат қилади. Кўриб турибсиз, вилоятлардаги кутубхоналардан ҳам вакиллар келишган. Улар шу ёрнинг ўзидаёқ хоҳлаган нашриёт билан шартнома тузиши мумкин. Биз ҳам 230 минг китобга эга фондимизни янада бойитиш мақсадида бир қатор нашриётлар билан шартнома тузишни режалаштираямиз.

Ҳафталикда болалар адабиётидан ташқари ўзбек ва жаҳон халқларининг нодир хазинасига айланган бадий ва илмий асарлар ҳам намойиш этилмоқда. Кўргазма 30 ноябргача давом этади.

Баҳоидир ҲАЛИМОВ,
«Ma'rifat» мухбири.

Tadbir

«Баркамол авлод» республика болалар бадий ижодиёт маркази, Халқ таълими вазирлиги, Республика мудофаага кўмаклашувчи

ИҚТИДОР ВА МУВАФФАҚИЯТ

«Учар гилам» ҳақидаги эртақни эшитган ҳар бир бола қалбда парвоз ишқи уйғонса, ажаб эмас. Бу эса ўз-ўзида жажжи тингловчини кашфиётчиликка ундайди. Йиллар ўтган сари орзу қатъий мақсадга айланиб, юрт тараққиётига бемисл ҳисса қўиши мумкин...

«Ватанпарвар» ташкилоти, Техник ва амалий спорт турлари маркази, Болалар спортини ривожлантириш жамғармаси ҳамкорлигида ўқувчилар орасида ўтказилган ракетамоделлаштириш бўйича республика очик чемпионатида иштирок этган ҳар бир кишида шундай фикр туғилиши табиий.

Тошкент шаҳар, Бухоро, Самарқанд, Тошкент вилоятлари ва Қорақалпоғистон Республикаси вакиллари томонидан ишланган бир-биридан бежирим ва пухта ракетамоделлар кўргазмаси йилгиланлар эътиборини тортиди.

Сўнгра S-6-A/ш, S-3-A/ш, S-3-B/ш, S-10-A/ш моделлари самога қўтарилди. Ҳар бир модел бўйича алоҳида ғолиблар аниқланди.

— Ушбу чемпионатда ғолиб бўлганимдан хурсандман, — дейди Тошкент шаҳридаги 110-умумтаълим мактабининг 5-синф ўқувчиси Руслан Инатов. — Бунда устозим Алишер Усмоновнинг ҳиссаси бениҳоя катта деб ўйлайман.

Тадбирда йўналишлар бўйича ўн икки нафар бола ғолибликни қўлга киритди.

МУХБИРИМИЗ

Maktab muhiti

«Одобнома» фани ўқитувчиси эртанги дарсларга тайёргарлик кўриш учун жавонидоги китобларни бир-бир арақдай бошлади. У дарсни қизиқ фикр, мисоллар ёрдамида болашини хуш кўради. Саваб беравериб, мутлола қилишга қўймаётган тўрт яшар қизчасини овутириш мақсадида журнал муқовасида чоп этилган жаҳон харитаси тасвирини парчалаб, қоғоз бўлақларини жой-жойига қўйиб чиқишни ўқитди. Зум ўтмай, қизча яна бидирлай кетди:

— Тузиб бўлдим, дада! Мана, қаранг...

Қоғоз парчалари жой-жойига терилганини кўриб, отаси ажабланди. «Бунга қандай элдинг?» дея сўраган эди, қизалоқ болаларча соддалик билан хаританинг орқасидаги суратга ишора қилди:

— Одамни тўғрилаган эдим, олам ҳам тўғри бўлиб қолди.

Муаллим ўзи ахтараётган нарсасини топгандек бўлди...

Ҳаётнинг ҳар лаҳзаси ҳикматларга тўла. Баъзан уларни ифодалаш учун тимсол ахтарамиз. Ҳа, инсон тўғри бўлса, жаҳон ҳам, атрофимиздаги олам ҳам ўз ўрнида бўлади. Худди шу маънода умумтаълим мактабларидаги ижодий ва маънавий муҳит софлиги директорнинг адолатпарварлигига ҳар жиҳатдан боғлиқ.

Таълим-тарбия ўқитувчидан мунтазам изланиш ва ижод қилишни тақозо этади. Аслида, умумтаълим муассасаларида яратилган замонавий шарт-шароитларга муносиб бўлиб, билдирилган ишонччи оқлаш, жамиятимиз учун баркамол фарзандларни тарбиялаш раҳбар ва педагогларнинг бурчи. Бироқ, гуруҳбозлик, адолатсизлик, фидойи ходимлар қолиб, номуносиб шахсларни рағбатлантириш эса жамонинг ишчанлик руҳини сўндиради, таълим жараёнига салбий таъсир ўтказиши. Ҳаётини кузатишларимиз ва таҳририятимизга келадиган шикоят хатларидан биламизки, мактабда соғлом, ижодий муҳитни шакллантиришда моддий рағбат — устама ҳақнинг ҳаққоний белгиланиши ҳам жуда муҳим.

МАХСУС КОМИССИЯ ТАРКИБИ

Жамоа феъл-атвори ва ишчанлик қобилиятига кўра турли хил ходимлардан ташкил топади. Уларнинг фаолиятини мувофиқлаштириш, соғлом рақобат муҳитини вужудга келтириш эса раҳбар зиммасига улкан масъулият юклайди. Директор жамғармаси ҳисобидан ходимларга устама ҳақ белгилловчи махсус комиссия таркибини оқилона шакллантириш маблағлар тўғри тақсимланиши таъминлайдиган биринчи омилдир.

— Умумтаълим муассасалари ҳузуридаги камида етти кишидан иборат махсус комиссия таркиби мактаб раҳбари буйруғи билан тасдиқланади, — дейди Халқ таълими вазирлигининг молиялаштириш, бухгалтерия хисоб ва ҳисоботи бошқармаси бошлиғи ўринбосари Шерзод Пардаев. — Мактаб директори — комиссия раиси, унинг ўқув-тарбиявий ишлар бўйича ўринбосари эса масъул котиб этиб тайинланади. Ҳаққонийликни таъминлаш учун низомга биноан таркиб

СОҒЛОМ РАҚОБАТ ҚАЧОН ЮЗАГА КЕЛАДИ?

ёхуд устама ҳақнинг ноҳолис белгиланиши оқибатида пайдо бўладиган ноҳуш ҳолатлар ҳусусида

га киритиладиган вақил ўқитувчилар (камида икки нафар) педагогик кенгаш қарори билан тасвир этилади. Шунингдек, касаб ва ушмасси ташкилоти раиси ва ота-оналардан ҳам камида икки нафар вақил бўлиши кўзда тутилган. Албатта, аъзоликка адолатли, ходимлар меҳнатини муносиб баҳолай оладиган, ҳолис ва масъулиятли вақилларни танлаш жуда муҳим.

Устама ҳақ Президентимизнинг 2005 йил 25 ноябрдаги «Халқ таълими ходимлари меҳнатига ҳақ тўлаш тизимини такомиллаштириш ва уни моддий рағбатлантириш кучайтириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги қарори асосида ишлаб чиқилган низомга мувофиқ тайинланади (Бу ҳусусда газетамизнинг шу йил 14 ноябрдаги сонидида чоп этилган «Устама ҳақ: қандай баҳсли ҳолатлар мавжуд?» мақоласи орқали батафсил билиб олишингиз мумкин).

ПЕДАГОГ ЭЪТИБОРДАН ИЛҲОМ ОЛАДИ

Мактабда ижодий муҳитни издан чиқарувчи ва ходимларни янги ютуқларга ундовчи баъзи ҳолатлар юзасидан фаол раҳбар-ҳодимлар фикри билан қизиқдик.

Айтиш жоизки, моддий рағбатни тақсимлашдаги ноҳолислик соғлом рақобат муҳитини издан чиқариши турган гап. Тасаввур қилинг: директор ён-веридигилар билан ўзаро тил бириктириб, муносиб ўқитувчиларни эмас, лагганбардор ходимларни рағбатлантиришни қўллаб-қувватласа, мукофотлаш ва устама ҳақ тўлаш учун мўлжалланган маблағларни ҳушомадгўйларига ёздириб, бир учидан ўзи ҳам манфаатдор бўлишни қўласа, бу педагогик жамоа ва ўқув-тарбия жараёнига қандай таъсир кўрсатади?

— Директор жамғармаси маблағларини адолатсиз тақ-

симлаш, аввало, раҳбарнинг ўзига муаммо туғдиради, — дейди Наманган шаҳридаги 11-умумтаълим мактаби директори Одилов Ҳусанов. — Чунки ўқитувчилар сидқидилдан ишлаб таълим самарадорлигини кўтармаса, ютуққа эришиб бўлмайди. Борди-ю, ҳалол ва фидокорона меҳнат рағбат топмаса, мактабдаги муҳитга путур етди, нафсининг ортидан тили қисқиб бўлиб қолган директор топириқ беришга, қўл остидаги педагоглардан вазифани талаб этишга ожиз бўлиб қолади. Натижада бошқарувни тамоман қўлдан чиқариб қўяди.

Муассасада шундай соғлом муҳит юзага келсинки, ҳар бир ўқитувчи «Фаол ишласам, албатта, рағбатга эришаман»,

ҳар бир ҳолатни чуқур ўрганиб, турли келишмовчиликларнинг олдини олади. Менимча, жамоада ҳамма иш очик-ойдин бўлса, гуруҳбозликка ўрин қолмайди. Ҳеч эсимдан чиқмайди, болалигимда биринчи ўқитувчимизни уй қийимида кўриб, «У ҳам шундай қийим кияр экан-да», деб жуда ажабланганман. Чунки устоз кўз олдимизда фақат костюм-шимда намоян бўлган-да. Демокчилик, бола ўқитувчиларни идеал сифатида қабул қилади. Устоз бунга лойиқ бўлиши, гўзал фазилатлари билан ўрнак кўрсатиши керак. Бурчак-бурчакда тўпганиб, пичир-пичир қиладиган, раҳбар ёки ҳамкасбларидан камчилик ахтардиганлар «устоз» деган шарафли номга муносибми?!

мактаби ўқитувчиси Зулфия Зокирова. — Устама ҳақ белгилашда ўқувчиларнинг билимини тест ёрдамида ўрганиб, йил давомида олган баҳо-ларига солиштирамиз, педагогнинг фаоллиги, ижодкорлиги ва тарбиявий ишлари, очик дарсларни мунтазам ташкил этгани ва оғохлантириш олмаганини кўриб чиқамиз. Шундан сўнг қабул қилинган қарор, ҳақиқатан ҳам, асосли экани педагогик кенгашда исботлаб берилади. Рағбат ҳаққоний белгиланса, ўқитувчининг келгуси фаолиятига ижобий таъсир кўрсатиши шубҳасиз. Мисол учун, тасвирий санъат фани ўқитувчиси Акмал Ҳўжаевнинг дарсларига, тўғра-рак машғулотларига болалар ўзгача иштиёқ билан талпинди. Ўтган ўқув йилида унинг шогирдлари чизган расмлар хатто хорижда ҳам намойиш этилиб, тўғрак аъзолари компьютер жамланмаси билан тақдирланди. Ўқувчилар иқтидорини тўғри йўналтириб, улкан марралар сари ундаган ўқитувчининг услуби чет эллик мутахассисларни ҳам бефарқ қолдирмади. Эстетика фанлари методбирлашмаси раиси сифатида уни директор жамғармаси ҳисобидан рағбатлантиришга тасвир этдим.

Махсус комиссия педагогнинг фаолиятини ўрганиб, рағбатга лойиқ деб топди. Қолаверса, мактаб маъмурияти ёш рассомларга қулай шарт-шароит яратиш мақсадида тасвирий санъат фани учун зарур ўқув анжомлари билан таъминланган алоҳида хона ажратди. Акмал Ҳўжаевнинг ташаббускорлиги, ишчанлигидан ўрнак олган бошқа ўқитувчилар ҳам келгусида соғлом рақобат муҳитини ривожлантиришга ўз ҳиссасини қўйса, ажабмас.

— Дарсларга янгилик киритишга интилаётган, изланувчан ўқитувчиларни эътиборсиз қолдириш ёш авлод келажагига бефарқликдан далolat беради, — дейди Одилов Ҳусанов. — Биз ҳам мактабда фаолият бошлаган дастлабки йилларда болалар билан ишлашга, жамоага киришиб кетишга қийналганмиз. Устоз ўқитувчилар ва, албатта, раҳбариятнинг қўллаб-қувватлаши тўғрисида йўналишимиз топдик. Директор ёш кадрларни моддий-маънавий рағбатлантириб, муваффақиятларга чолғатирса, малакали кадрлар етишиб чиқади. «Атиги бир соатлик дарс ишланмаси яратибсан, бу ерда ундан ҳам каттароқ ишлар бор», деб ёш педагогларнинг иштиёқини сўндириш нотўғри. Тажрибамдан биламизки, кичик бўлса-да, ютугини олиб кириб, директорнинг олдида хурсанд чиқмаган педагог иккинчи бир режага қўл уриши қийин...

Директор жамғармасидан ходимларнинг базавий тариф ставкаларига ойлик устама ҳақ белгилаш, бир марталик мукофот ва моддий ёрдам кўрсатиш тўғрисидаги қарорларда ҳолисликни унутиш ўқитувчи ва мураббийларни қўллаб-қувватлаш, моддий манфаатдорлигини ошириш борасида давлатимиз томонидан амалга оширилаётган ислохотлар самарасини пасайтиради. Ҳатто жамоатчилик орасида мазкур соҳага оид қонунчилик ҳужжатлари амалда натижа бермаяпти, деган нотўғри тушунча пайдо бўлиши ҳам мумкин.

Ҳулоса қилиб айтганда, моддий манфаатдорликка алоқадор ҳар қандай масаладаги адолатсизлик ходимлар кўнглига ғашлик солиши психологлар томонидан исботланган. Соғлом муҳит тарафдор бўлган раҳбар буни доимо ёдда тутиши фойдадан холи бўлмайди.

Ҳамза АБДУЛЛАЕВ,
«Ma'rifat» мухбири

ЎҚУВЧИНING ИДЕАЛИ

Тасаввур қилинг: фаол ўқитувчиларни рағбатлантириш тизимидаги қинғирликлар оқибатида турли гап-сўзлар болабала, жамоада гуруҳбозлик вужудга келса...

— Ўқитувчиларнинг турли гуруҳларга бўлиниб кетишига йўл қўймайман, — дейди Вобкент туманидаги 23-умумтаълим мактаби директори Гулсара Мирзаева. — Тарбия ўчоғида гуруҳбозлик вужудга келдими, таълимда самара бўлмайди. Бу борада мактаб психологининг зиммасига ҳам алоҳида вазифа юкланган. У

Yangiliklarda yurt nafasi

Жиззах давлат педагогика институтида Конституциямизнинг 20 йиллигига бағишланган тадбир бўлиб ўтди.

Унда иштирок этган тарғибот гуруҳи аъзолари Конституциямизнинг мамлакатимиз тараққиёти ва ҳалқимиз ҳаётида тугган ўрни ва аҳамияти ҳусусида сўз юритдилар. Урашувда Ўзбекистон халқ шоирлари Сирожиiddин Сайиди, Маҳмуд Тоир ва бошқа иходкорлар Ватанимиз, гўзал табиатимиз, ёшлик ва муҳаббатни тараннум этувчи шеърларидан ўқиб бердилар.

Бундай тадбирлар вилоятнинг барча шаҳар ҳамда туманларидаги таълим муассасалари ва меҳнат жамоаларида ҳам ташкил этилмоқда.

Нукус шаҳрида аънаъавий "Йил аёли" миллий танловининг Қорақалпоғистон Республикаси босқичи бўлиб ўтди.

«Аёллар кенгаши» Республика жамоат бирлашмаси ташаббуси билан уй-рўзғор ишлари, фарзанд тарбияси билан бир қаторда жамият ҳаётида ҳам фаол иштирок этаётган опа-сингилларимизни қўллаб-қувватлаш мақсадида ташкил этилган ушбу танловда 16 иштирокчи ўз билим ва маҳоратини синовдан ўтказди.

Танлов доирасида аёлларимиз меҳнати маҳсули бўлган каштачилик, тикувчилик, халқ амалий санъати буюмлари кўргазмаси намойиш этилди.

Барча шартлар бўйича энг юқори натижага эришган "Тахиятош иссиқлик станцияси" етакчи муҳандиси Гулсара Жўлибекова ғолибликни қўлга киритди ва танловнинг мамлакат босқичига йўланма олди.

Миллий санъат марказида "Bazar-Art" аънаъавий кўргазма-ярмаркаси бўлиб ўтди.

"Ўзбекистон маданияти ва санъати форуми" жамғармаси, Ўзбекистон рассомлари, санъатшунослари ва халқ усталарининг "Ijod" уюшмаси ҳамкорлигида ташкил этилган мазкур кўргазма-ярмаркада мамлакатимиз уста ва ҳунармандлари ўз иход намуналари билан иштирок этди.

Уч кун давом этган кўргазма-ярмаркада ҳунармандликнинг турли йўналишларига оид маҳсулотлар ҳамюртларимиз, хориқлик меҳмонлар эътиборига ҳавола этилди. Шунингдек, ёғоч ўймакорлиги, каштачилик, зардўзлик, қўғирчоқсозлик, қулоччилик бўйича маҳорат сабоқлари ўтказилди.

Тадбир якунида турли номинациялар бўйича ғолиб бўлган уста ва ҳунармандларга дипломлар, махсус грантлар топширилди.

Хоразмда "Қамолот" ёшлар ижтимоий ҳаракати ва бошқа бир қатор ташкилотлар ҳамкорлигида "Биз — буюк юрт фарзандларимиз!" шиори остида ёшлар фестивали ўтказилди.

Фестивалнинг лойиҳа ва акциялари доирасида вилоятнинг барча ҳудудларида турли учрашувлар, давра суҳбатлари, спорт мусобақалари уюштирилди. Уларда қарийб 75 минг нафарга яқин ёшлар иштирок этди.

Таниқли ёзувчи ва шоирлар, кино ва театр актёрлари иштирокида "Сиз севган қаҳрамонлар", "Замонамиз қаҳрамонлари" каби мавзуларда ижодий учрашувлар бўлиб ўтди. Уларда яратилган кинофильмлар, спектакллар, қўшиқ ҳамда мусикаларнинг савияси, ёшларга мўлжалланган санъат асарлари, замонамиз қаҳрамонлари, ватанпарвар ҳамда фидойи ёшлар образларини яратиб билан боғлиқ бир қатор масалалар бўйича фикр-мулоҳазалар билдирилди.

Огаҳий номидagi вилоят мусикали драма театрида фестивалнинг якуний гала-концерти бўлиб ўтди. Ўтказилган танлов ва мусобақаларнинг ғолиб ҳамда совриндорлари муносиб рағбатлантирилди, уларга махсус дипломлар топширилди.

Тошкентда ёш олим ва тадқиқотчиларнинг мамлакатни демократик янгилаш ва модернизациялашнинг муҳим масалаларига бағишланган илмий-амалий анжумани бўлиб ўтди.

Унда Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Сенати аъзолари, Қонунчилик палатаси депутатлари, Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, Фанлар академияси, Конституциявий суд, Тадбиркорлар ва ишбилармонлар ҳаракати — Ўзбекистон Либерал-демократик партияси аъзолари ҳамда ёш олимлар иштирок этди.

Анжуманда давлат ва жамият қурилиши соҳасидаги ислохотлар, миллий иқтисодийётни прогностлаштириш ва ривожлантиришнинг макроеқтисодий моделлари, суд-ҳуқуқ ислохотлари жараёнида жиноят-процессуал қонунчилигини тақомиллаштириш, бозор ислохотларини чуқурлаштириш ва иқтисодийётни либераллаштиришга оид маърузалар тингланди.

ЎЗА ва махсус мухбирларимиз йўллаган материаллар асосида тайёрланди.

Ахборот-коммуникация технологиялари

соҳасини сифатли кадрлар билан таъминлаш долзарб масала

Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигида «Электрон таълим» Миллий тармоғидан фойдаланган ҳолда олий таълим тизимида ахборот-коммуникация технологияларининг ривожланиши ҳамда ушбу соҳага малакали кадрлар тайёрлаш масалаларига бағишланган видеоконференция бўлиб ўтди.

Ушбу конференция вазирлик ҳамда Uzbekistan Today ахборот агентлиги ҳамкорлигида олиб борилаётган «Буюк келажак сари» лойиҳаси доирасида ташкил қилинган бўлиб, унда барча институтлар, университетлар ва уларнинг филиаллари раҳбарлари, профессор-ўқитувчилари, талабалар иштирок этди.

Видеоанжуманда Тошкент ахборот технологиялари университети ва унинг ҳудудий филиаллари, Ўзбекистон Миллий университети, Тошкент давлат техника университети, Тошкент темир йўл транспорт муҳандислари институти, Тошкент давлат иқтисодийёт университети каби қатор олий таълим муассасалари профессор-ўқитувчилари ахборот-коммуникация технологиялари соҳасида кадрлар тайёрлашда эришилаётган ютуқ ва камчиликлар тўғрисида маърузалари билан қатнашдилар.

Юртимизда барча тармоқлар каби ахборот-коммуникация технологиялари ҳам жадаллик билан ривожланмоқда. Аниқки, ушбу тармоқни етук малакали кадрлар билан таъминлаш замон талаби. Тошкент ах-

борот технологиялари университети ҳамда Нукус, Самарқанд, Қарши, Фарғона ва Ўргач шаҳарларида университет филиалларининг очилиши мамлакатимизда соҳага берилаётган эътибор самарасидир. Ҳозирги кунда мазкур муассасаларда телефон ва почта алоқаси бўйича операторлар, компьютер тармоқлари ва телевидение технологиялари хизмати, ахборот-ресурс ва ахборот-кутубхона марказлари мутахассислари тайёрланмоқда. Анжуман давомида бу борада ТАТУнинг ҳудудий филиалларида кадрлар тайёрлаш сифатини янада ошириш масалалари ўрганилди.

Таъкидланганки, шу кунгача мазкур муассасанинг Самарқанд ва Фарғона филиалларида ахборот-технологиялар соҳасида магистрлар тайёрланган бўлса, улар қаторига бу йилдан Нукус филиали ҳам қўшилди. Сўнгги йилларда IT-мутахассисларига бўлган эҳтиёж ошганлигини ҳисобга олиб, бошқа олий таълим муассасалари имкониётларидан фойдаланган ҳолда кадрлар тайёрлаш ҳам кенгайди. Жумладан, 2012-2013 ўқув йилидан «Ахборот ва ахборот технологиялари» йўналишида Ўзбекистон Миллий университети, Тошкент давлат техника университети ва Тошкент темир йўл транспорт муҳандислари институти ҳам талабалар қабул қилинди. Бу эса ахборот технологиялари соҳасининг янада ривожланишига ҳисса қўшади.

Аббор УМАРКУЛОВ,
«Ma'rifat» мухбири

Ҳуқуқий-оммабop адабиётлар тарқатилди

Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 20 йиллиги муносабати билан Қарши шаҳридаги 25-умумтаълим мактабида «Бахтимиз Қомуси» мавзусида давра суҳбати бўлиб ўтди.

Тадбирда қатнашган шаҳар ички ишлар бўлими ходимлари, вилоят прокуратураси вакиллари, маҳалла фаоллари ҳамда ота-оналар ўқувчиларга Бош Қомусимизнинг ҳаётимиздаги ўрни ҳусусида тушунча бердилар.

— Ўқув муассасамизда кутлуғ

Tadbir

сана олдидан "Конституция — менинг тақдиримда", "Конституция — ҳуқуқ ва эркинлигимиз кафолати", "Сиз қонунни била-сизми?" каби мавзуларда кўрик-танловлар ташкил этдик,

— дейди мактабнинг давлат ва ҳуқуқ асослари фани ўқитувчиси Жаҳонгир Толипов. — Бундан қўзланган асосий мақсад ўқувчи-ёшларнинг ижтимоий фаоллигини ошириш, ҳуқуқий саводхонлигини ўстиришдан иборатдир.

Тадбир сўнггида маҳалла фуқаролар йиғини ҳомийлигида ўқувчиларга ҳуқуқий-оммабop адабиётлар тарқатилди.

Ўқтам МЕЙЛИЕВ,
«Ma'rifat» мухбири

Психологлар анжумани

унда талабаларни ўқув жараёнида фаол иштирокчига айлантириш усули тўғрисида сўз борди

Тошкент ислом университетида «Психологлар кунини» бағишлаб ўтказилган тадбир кенг анжуман тусини олди. Қатнашчилар психологик таълим бўйича университетда йиғилган тажриба, ўқитишнинг ноанъанавий усуллари тўғрисида атрафлича маълумотга эга бўлишди.

— Айтиш жоизки, университетимизда психология янги йўналиш бўлишига қарамай, сўнгги уч йил мобайнида ўз ўрнини топишга улгурди, — деди психология фани ўқитувчиси Юлдуз Дўстжонова. — Мана, бугун тажрибамизнинг илк натижаларини олий таълим муассасалари психологлари ҳуқмига ҳавола эта-ямиз.

Мазкур тадбирга таклиф қилинган меҳмонлар — олий таълим муассасалари психологлари, жумладан Ўзбекистон Миллий университети

ти доценти, психология фанлари номзоди Абдумўмин Расулов ҳамда Холита Рухиева ва бошқалар сўзга чиқиб, мазкур анжуман иштирокчилар учун тажриба алмашиш, мулоқот ўтказиш имконини берганини, бугунги кунда фаннинг ўғил-қизларни психологик тестдан ўтказиш, ўқувчиларни касб-ҳунарга йўналтириш, уларни жамиятнинг фаол аъзоси этиб тарбиялаш йўналишларида катта ҳиссаси борлигини таъкидлаб ўтишди.

Анжуман якунида талабалар — Зафар Набиев, Дилдора Асқарова, Нодира Нуриддинова, Ўткир Собиров томонидан «Мустаҳкам оила» йилига атаб тайёрланган «Оила — муқаддас маскан», «Оилавий тарбия ва аънаёлар» деб номланган саҳна кўринишлари намойиш этилди.

Гулюз ОРИФЖОНОВА,
«Ma'rifat» мухбири

Олимнинг амали, фикри ва сўзи

Халқимизда икки нарсa — дононинг сўзи билан ботирнинг иши абадий қолади, деган ҳикмат бор. Ўзбек Миллий уйғониш даври адабиёти илмий мактабининг асосчиси, ўзбек журналистикаси тарихининг теран фикрли тадқиқотчиси профессор Беғали Қосимов ҳақида гап кетганда шу ҳикмат ёдга келади.

Чиндан ҳам, у қисқа умри давомида буюк мақсадлар билан яшаб, маданиятимиз тарихида катта ишларни амалга оширди: янги ўзбек адабиётининг қонуний ўрнини белгилаб берган тадқиқотлар яратди; унуттирилган ва унутилган адабий сиймоларнинг асарларини нашр эттириб, номлари

ни тиклади; улар ижодини мамлакатимизда ва чет элларда кенг тарғиб қилишга интилди; қобил шоғирлар тарбиялади; илмда академикнинг адабиётшунослигимиздаги етук вакили сифатида ўзини намоён қилди...

ЎЗМУ Маданият саройида Ўзбекистон Миллий универси-

тети ва Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси ҳамкорлигида Ўзбекистон Республикаси фан арбоби, филология фанлари доктори, профессор Беғали Қосимов хотирасига бағишлаб ўтказилган «Ватан ва миллат муқаддасдир» мавзусидаги илмий-маърифий анжуманда атоқли адабиётшунос илмий-ижодий фаолиятининг ана шу жиҳатлари ҳақида олимлар, сафдошлари ва дўстлари, шоғирдлари атрафлича фикр-мулоҳазаларини билдирдилар, устоз тўғрисидаги хотираларини сўзлаб бердилар.

М.САЪДИНОВ

НОДАВЛАТ ТАЪЛИМ МУАССАСАЛАРИ

фаолиятида учраётган айрим муаммолар хусусида

Мустақиллик йилларида таълим соҳасини ривожлантиришга оид қатор чора-тадбирлар амалга оширилди, тизимнинг ҳуқуқий асоси яратилди. Кадрлар тайёрлаш миллий дастурида, жумладан, нодавлат таълим муассасаларини ҳам ривожлантиришга алоҳида эътибор берилган. "Таълим тўғрисида"ги қонунда эса билим олиш ҳуқуқи давлат ва нодавлат таълим муассасаларини ривожлантириш орқали таъминланиши, таълим тизими давлат ва нодавлат ўқув муассасаларини қамраб олиши белгилаб қўйилган.

Бугунги кунда нодавлат таълим муассасалари таълим тизимининг ажралмас қисмига айланиб, фуқароларнинг билим олишга бўлган конституциявий ҳуқуқини амалга оширишда муҳим ўрин тутмоқда. Уларда ёшларни касб-хунарга (тикувчилик, сартарошлик, ҳамширалик, компьютер саводхонлиги ва ҳоказо) ўргатиш, билим ва кўникмаларини ошириш, хорижий тилларни ўргатиш бўйича курслар ташкил этилапти.

Бироқ нодавлат таълим муассасаларини рўйхатга олиш, лицензиялаш ва фаолиятининг асосий мақсадини белгилашга қаратилган ягона тизим яратилмагани ҳуқуқни қўллаш амалиотида айрим муаммоларни юзга келтирмоқда. Адлия вазирлигининг қонунчиликка rioя этилиши устидан назорат қилиш бош бошқармаси томонидан ўтказилган нодавлат таълим муассасалари фаолияти мониторингинг натижалари ҳам бунни тасдиқлайди.

Олий Мажлисининг 2001 йил 12 майдаги 222-II-сонли қарорига мувофиқ, нодавлат таълим муассасалари фаолияти лицензияланадиган фаолият турига кириди. Улар фаолиятини лицензиялашдан асосий мақсад соҳага оид қонун ҳужжатларига rioя қилиш, ўқув дастурларини давлат таълим стандартларига мувофиқ амалга ошириш, таълимнинг мажбурий равишда дунёвий характерда бўлиши, таълим жараёнида урушни, зўравонлиқни тарғиб қилишга, фуқароларнинг конституциявий ҳуқуқлари ва эркинлиги камситилишига, мамлакатдаги хавфсизликка ва ижтимоий-сиёсий барқарорликка, жамиятнинг ҳуқуқий ва маънавий асосларига, фуқаролар оқоилишга, миллатлараро ва динлараро тотуликка раҳна солинишига, Ўзбекистон тўғрисида нотўғри ахборотлар тарқатилишига ҳамда унинг тарихий, маданий ва маънавий қадриятлари бузиб қўйилишига йўл қўймаслик, фанларни тегишли базавий маълумотга эга шахслар томонидан ўқитиш ва бошқа муҳим вазифаларни таъминлашдан

иборат. Лекин амалда баъзи нодавлат таълим муассасалари ҳокимликлар ҳузуридаги тадбиркорлик субъектларини рўйхатдан ўтказиш инспекцияларида қайддан ўтиб, таълим фаолияти билан лицензиясиз шуғулланиб келяпти.

Жумладан, 2012 йилнинг биринчи ярим йиллик ҳолатига кўра, республика бўйича 1527та тадбиркорлик субъекти (40таси хусусий корхона, 392таси маъсулияти чекланган жамият, 363таси муассаса, 202таси яққа тартибдаги тадбиркор, 164таси тижорат ташкилотининг бошқа шаклида) шу тартибда рўйхатдан ўтиб, ўқув марказлари, турли фан ва тилларни ўргатиш бўйича курслар, олий ўқув юртлирга тайёрлов курслари, тўғарақлар, мутахассисларни тайёрлаш туридаги таълим фаолияти билан шуғулланмоқда.

Бундай ҳолат Тошкент шаҳри (676та), Тошкент (106та), Андижон (192та), Фарғона (173та) ва Наманган (102та) вилоятларида, айниқса, кўп кузатилади.

Қонунчиликда нодавлат таълим муассасаларини ташкил этиш, қайта ташкил этиш ва тугатиш тартиби ишлаб чиқилмагани (жумладан, қайси давлат органи томонидан рўйхатга олиниши, фаолияти қандай мақсадга қаратилиши аниқ кўрсатилмагани) боис турли тушунмовчиликлар, чигал вазиятлар юзга келмоқда.

Бундай муассасаларга Вазирлар Маҳкамасининг 2003 йил 11 октябрдаги 439-сонли қарорига биноан, кичик тадбиркорлик (бизнес) субъектларига тегишли корхона ва ташкилотлар таснифлагичига асосан фаолият турига қараб 92110 — олий маълумотли кадрларни тайёрлаш, 92120 — ўрта махсус, касб-хунар таълими бўйича кадрларни тайёрлаш, 92200 — ишчилар ва бошқа ходимларни тайёрлаш ва малакасини ошириш, 92310 — болалар умумтаълим мактаблари, 92400 — мактабгача таълим, 93145 — мактабдан ташқари таълим кодлари берилиб, тадбиркорлик субъектлари тоифасига киритилган.

Мониторинг давомиди аниқланишича, республикада жами 364та муассаса тадбиркорлик субъекти сифатида давлат солиқ ва статистика органларида ҳисобга қўйилиб, таълим фаолияти фойда олишга қаратилган асосий фаолият тури сифатида белгиланган. Таълим субъектлари турли ташкилий ҳуқуқий шаклдаги тижорат ташкилоти ёки муассаса сифатида рўйхатдан ўтиб, лицензиясиз фаолият кўрсатаётгани таълим тўғрисидаги қонун ҳужжатларига rioя этилиши устидан назорат ўрнатиш имкониятини чекламоқда.

"Фаолиятнинг айрим турларини лицензиялаш тўғрисида"ги қонунга асосан, лицензия талаблари ва шартларига rioя этилиши устидан назорат лицензияловчи органлар томонидан амалга оширилади. Вазирлар Маҳкамасининг 2004 йил 1 мартдаги 100-сонли қарорига мувофиқ эса, нодавлат таълим муассасалари томонидан лицензия талаблари ва шартларига rioя этилишини назорат қилиш Давлат тест марказига (ДТМ) юклатилган. ДТМга лицензия талаблари ва шартларига rioя этилиши

ни қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда режалар текшириш, лицензия талаблари ва шартлари бузилганидан далолат берувчи ҳолатлар кузатилса, лицензия фаолиятини белгиланган тартибда режадан ташқари текшириш ҳуқуқи берилган. Лекин айрим нодавлат таълим ташкилотлари лицензиясиз ишлаб келаётгани сабабли ДТМ улар фаолиятини назорат қилиш ваколатига эга эмас. ДТМда ҳатто уларнинг ҳисоби ҳам йўқ.

Бундай муаммоларнинг келиб чиқишига қонун ҳужжатларидаги айрим коллизия ва ноаниқликлар ҳам сабаб бўлмоқда. Хусусан, "Таълим тўғрисида"ги қонуннинг 6-моддасида нодавлат таълим муассасаси Вазирлар Маҳкамаси белгиланган тартибда давлат аккредитациясидан ўтган пайтдан бошлаб юридик шахс ва таълим фаолияти билан шуғулланиш ҳуқуқига эга бўлиши, таълим муассасасини аккредитациялаш ваколатли давлат органи томонидан аттестацияга асосан амалга оширилиши белгиланган.

Вазирлар Маҳкамасининг 2006 йил 10 февралдаги қарори билан тасдиқланган Ўзбекистон Республикаси таълим муассасаларини давлат аккредитациясидан ўтказиш тартиби тўғриси-

даги низомга мувофиқ, таълим муассасасини аккредитациялаш ДТМ томонидан аттестацияга асосан амалга оширилади. Янги ташкил этилган таълим муассасаси аттестацияси биринчи битирув якунларига кўра таълим олувчилар тайёрлаш даври тўла тугагандан сўнг ўтказилиши назарда тутилган.

Айни пайтда, Вазирлар Маҳкамасининг 2004 йил 1 мартдаги қарори билан тасдиқланган Нодавлат таълим муассасалари фаолиятини лицензиялаш тўғрисидаги низомга кўра, нодавлат таълим муассасаси лицензия олиш учун расман мурожаат қилгунга (яъни, лицензия олгунга) қадар юридик шахс мақомига эга бўлиши лозим. Мазкур нормалар нодавлат таълим муассасаси қачон юридик шахс сифатида эътироф этилиши билан боғлиқ саволларни келтириб чиқармоқда (масалан: лицензия олиш учун юридик шахс бўлиш керакми ёки юридик шахс мақоми аккредитациядан сўнг бериладими?).

Вазирлар Маҳкамасининг 2006 йил 10 февралдаги 21-сонли қарориди тасарруфда таълим муассасалари бўлган вазирлик ва идоралар аттестация жадвалини ҳамда аттестация текширувига оид ҳужжатларни аттестация бошланишидан уч ой олдин ДТМдан олиши белгиланган, лекин нодавлат таълим муассасалари бирор-бир вазирлик ёки идора тасарруфда эмаслиги сабабли аттестация жадвали ва тегишли ҳужжатларни уларга бериш тартиби назарда тутилмаган.

Бош бошқармамиз томонидан мониторинг натижасида аниқланган муаммо ва камчиликларни бартараф этиш, келгусида нодавлат таълим муассасалари фаолиятини янада такомиллаштириш бўйича таклифлар ишлаб чиқиш, Вазирлар Маҳкамасига киритилди. Ўз навбатида, Вазирлар Маҳкамаси томонидан тегишли вазирлик ҳамда идораларга камчилик ва муаммоларни бартараф этиш юзасидан комплекс чора-тадбирларни ишлаб чиқиш вазифаси топширилди.

Нодавлат ўқув муассасалари фаолиятини такомиллаштириш ва тўлақонли фаолият кўрсатиши учун ҳуқуқий базани мустаҳкамлаш таълим соҳасининг янада ривожланишига хизмат қилиши шубҳасиз.

Отабек МАВЛОНБЕРДИЕВ,
Адлия вазирлигининг қонунчиликка rioя этилиши устидан назорат қилиш бош бошқармаси ходими

ҚАНДАЙ ДАРСДА ЎҚУВЧИЛАР ФАОЛЛАШАДИ?

Болаларнинг тасаввурларини кенгайтириш, ҳаёт ва атроф-олам тўғрисидаги тушунчаларини шакллантиришда эртаклар энг яхши тарбия намунасидир. Шунинг учун ҳам педагоглар қайта ва қайта эртакларга мурожаат қилишади.

Мирзо Улуғбек туманидаги бошланғич синф ўқитувчилари 148-мактабда «Эртаклар — яхшиликка етаклар» мавзусидаги амалий семинарга йиғилишганида ҳам қизиқарли ва мазмунли дарс ўтишда эртаклардан самарали восита сифатида фойдаланиш тажрибалари ўртага ташланди. Мезбон мактабнинг ўқитувчиларидан Сабоҳат Тўраева 4-синфда «Халқ оғзаки ижоди» бўлимидаги «Уч зийрак йигит», Гулноза Муртазоева 3-синфда «Кўштерак» ҳикосини очик дарс сифатида ўтиб берди. Кузатувчи-педагоглар эртак-дарсларнинг қизиқарли ва ўқувчиларга осон, тез тушунарли бўлганлигини таъкидлашди. ТХТМФМТТЭБ бошланғич синф методдис-

ти Муҳаббат Умарова ўтилган дарслар юзасидан шундай фикр билдирди:

— Ўқиш дарсларида эртак-дарс усулидан фойдаланишнинг афзалликлари семинар жараёнида намойиш этилди. Хусусан, бундай дарсларда ўқувчиларга бир эртакни бошлаб, давом эттириш топширилганда, уларнинг ижодкорлиги чаркланади. Саҳна кўринишларини эса жон-дили билан ижро этганида ифодали диалог айтиш, матнни тушуниб ёдлаш кўникмалари шаклланади.

Қизиқарли дарс таҳлилида баҳс-мунозарага киришган мутахассислар эртак-дарсларда технологик воситалар ва интерфаол усуллардан фойдаланиш имкониятлари кенглигини ҳам таъкидлашди. Шунингдек, эртаклар мамлакатига саёҳат сифатида барча мавзуларни тармоқлаш ва слайдлар орқали ташкиллаштириш ҳам ўқувчилар фаоллигини оширади.

Хурзода СОДИҚОВА
Бурҳон РИЗОКУЛОВ
олган сурат.

Tajriba

хам маълумот бериб бориш муҳим. Бунинг учун АКТ имкониятлари, шу юрт харитаси ва буклетлардан фойдаланилса, машғулот самарадорлиги ошади. Мактабимизда иқтидорли ўқувчилар билан ишлашда барча шароит мавжудлиги, жамоадаги соғлом муҳит ижобий ишларга қанот бўлмоқда. Таълим масканимиздан учирма бўлаётган йигит-қизлар нуфузли олий ўқув юрларида тахсил олаётганидан гурурланамиз. Ўқув маскани эришаётган ютуқларда Ҳасанбой Аҳмаджонов каби фидойи ва тажрибали ўқитувчиларнинг муносиб ҳиссаси бор. Бу ҳақда мактаб директори Абдуман-

ДАРС
ТАҲЛИЛИДА

ҲАМ ЎРГАНАМИЗ, ҲАМ ЎРГАТАМИЗ

Педагог ходимларнинг иш юкнамалари таркибида «Ўзаро дарс кузатиш» иш тури мавжуд бўлиб, бунда ҳар бир фан ўқитувчиси ҳафта-сига 2-3 марта бошқа ҳамкасбларининг дарсини кузатади. Бу эса ўқитувчи учун ўз устида ишлаш, тажрибасини бойитиш ҳамда ўқувчилар қизиқиши ва қобилиятини бошқа фанлар мисолида ўрганиш имконияти ҳам демакдир. Бугунги кун ўқитувчиси сифатли дарс ўтиши учун, аввало, пухта тайёргарлик кўрган бўлиши зарур. Таҳлилга қираётган ҳар бир ўқитувчи дарснинг қайсидир жиҳатларини, яъни, ўқувчилар билан ишлаш усули, илгор педагогик технологияларнинг дarsда қўлланилишини кузатиб, ўз дарслари билан таққослаши лозим.

Одатда, ёш ўқитувчининг дарси таҳлил қилинганда, унинг камчиликларини бартараф этиш учун методик ёрдам кўрсатилади, дарс сифатини оширишга доир маслаҳатлар берилади.

Аслини олганда, баъзида кўп йиллик тажрибага эга бўлган педагогларнинг ҳам ёш ўқитувчилардан ўрганадиган томонлари бўлади. Шу сабабли дарс таҳлил қилишдан асосий мақсад фақатгина дарси кузатилган ўқитувчининг камчиликларини топиш билангина чекланмасдан, балки ундаги яхши усуллари ўз тажрибасида қўллашга интилиш даркор.

Хулоса ўрнида шунини айтиш жоизки, дарс таҳлили таълим сифати ва самарадорлигини ошириш билан бирга ўқитувчини ўз устида тинимсиз изланишга, касбига ижодий ёндашишга ундайди.

Арофат СУЛТОНОВА,
Республика ихтисослаштирилган мусика
ва санъат академик лицейи ўқитувчиси

МАДАНИЯТДАГИ «МАҲОРАТ МАКТАБИ»

Пахтабод туманидаги 21-ИДУМИни андижонликлар шундай атайдилар

Пахтабод тумани Маданият қишлоғидаги 21-ихтисослаштирилган давлат умумтаълим мактаб-интернати вилоятимизнинг етакчи таълим муассасаларидан ҳисобланади. Ҳар йили битирувчиларининг 90 фоиздан зиёди олий ўқув юрлари талабасига айланади. Бу йил 7 нафар ўқувчи Андижон давлат университетининг немис тили факультетига давлат гранти асосида ўқишга кирди. Муваффақиятлар замирида малакали педагогларнинг хизмати туриши шубҳасиз. Жумладан, «Шухрат» медали совриндори, немис тили фани ўқитувчиси Ҳасанбой Аҳмаджонов дарсларни янги педагогик технологиялар асосида ўтишга ҳаракат қилади. Ўқитувчи-

нинг изланишлари натижасида мактаб-интернат немис тилини ўқитиш бўйича таянч мактабга айлантирилди. 2006 йили вилоят педагог кадрларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институтида эълон қилинган танловда ғолиб чиққан муаллим Саксония ўқитувчилар малакасини ошириш академиясида ўқиб қайтди. Сафар чоғи орттирилган тажриба ва билимлар ўқувчилар билими ва дунёқарашини бойитишга ёрдам бермоқда.

— Ўқувчиларга чет тилини ўргатиш учун фақат дарслик билангина чекланиб қолмаслик керак, — дейди қахрамонимиз. — Ўрганилаётган тилда сўзлашувчи халқлар ҳаёти, маданияти ва урф-одатлари ҳақида

ноб Отабоев ҳам алоҳида тўхталиб ўтди:

— Ёш педагогларга касб сирларини ўргатиб келаямиз, — дейди муассаса раҳбари. — Мактабимизни бежиз «Маҳорат мактаби» дейишмайди. Немис тилидан ташқари, бошқа фанларни ҳам чуқур ўргатамиз. Араббой Оқбоев, Одилжон Аҳмедов, Уктамжон Назаров, Мўтабар Исомиiddинова каби муаллимларнинг меҳнати тўғрисида муассасамиз нуфузи ортиб бормоқда.

Эътиборлиси, фан олимпиадаси ва билимлар беллашувида ҳам таълим муассасаси ўқувчилари фахрли ўринларни эгаллаб келишяпти.

Орифжон СИДДИҚОВ,
«Ma'rifat» мухбири

Мамлакатимизда аҳолининг барча қатлами қатори ақлий ва жисмоний имконияти чекланган болаларнинг ҳуқуқ ва манфаатлари ҳимояси ҳам кафолатланган. Хусусан, мактабгача ёшдаги шундай болаларнинг махсус муассасаларда бепул таълим-тарбия олиши ва тиббий хизматлардан фойдаланиши белгилаб қўйилган.

Юнусобод туманидаги 442-махсус МТМда қар ва заиф эшитувчи болаларни тарбиялашда коррекцион-педагогик усуллари амалиётга жорий этилишининг ўзига хос тизими шаклланган. Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети ва дефектология факультети билан илмий-амалий алоқалар асосида иш олиб борилади. Муассасада ана шу ҳамкорлик натижасида юзага келган замонавий педтехнологиялар тақдироти ўтказилди. Тарбиячи Доно Собирова ва сурдо-педагог Гулчеҳра Одидова «Венн диаграммаси», «Чархпалак», «Рангли карточкалар» каби мослаштирилган усуллар заиф эшитувчи болаларни машғулотлар чоғи фаоллаштиришини таъкидлашди. Хусусан, қар ва заиф эшитувчи болалар нутқидаги лексик, грамматик камчиликлар, лугат захирасининг камлиги тўғрисида сўзлашув орқали эгалланадиган маълумотларни ўзлаштиришда қийинчилик кузатилади. Бу жараёнда эса дактил-нутқнинг таъсирчанлигини оширувчи замонавий педтехнологиялардан фойдаланиш яхши самара беради. Олайлик, «Венн диаграммаси» орқали болаларнинг шахсий ва жамоавий тушунарларни ривожланиши. Биргина мисол: «Мева ва сабзавотлар» мавзусини қуйидагича лойиҳалаш мумкин: тарбияланувчилар икки гуруҳга бўлинади ва бир гуруҳ меваларнинг, кейинги гуруҳ сабзавотларнинг номини ёзади. Шундан сўнг икки саватчага мевалар ва сабзавотлар алоҳида-алоҳида солиниши назорат

қилинади. Иккала гуруҳдагиларга ҳам табиат неъматлари сурати туширилган ва номуъйиз бўлиб қўйилган дидактик материаллар совға сифатида топширилади. Бу каби усуллар қўлланган машғулотларда болалар фаол иштирокчига айланишади. Шунингдек, ўйинлар негизидagi маълумотларни осон қабул қилишда ва жавоб бериш жараёнида турли нутқ шаклларида фойдаланиш учун

Махсус таълим:

ЗАМОНАВИЙ
ПЕДТЕХНОЛОГИЯЛАР ЗАРУР

етарлича имкон бўлади. Нутқ муаммоси тўғрисидаги тортинчоқ бўлиб қолган заиф эшитувчи болаларни интерфаол таълим технологиялари билан фаоллаштириш мумкин. Шу тариқа уларда жамоа бўлиб ўйнаш, кичик гуруҳларда ҳамкорликда ишлаш қўниқмалари шаклланади.

Махсус таълимга йўналтирилган шу каби методикалар ҳудудда Низомий номидаги ТДПУ дефектология факультети декани Лайло Нурмухамедова фикри билан қизиқамиз:

— Факультетимиз мазкур муассаса билан ҳамкорликда иш олиб боради. «Коррекцион педагогика» кафедрасининг амалий филиали сифатида бу ердаги тарбиячи ва

нологияларга эҳтиёж борлиги кўп таъкидланади. Эштитишда нуксонни бор болалар билан нутқ ўстириш машғулотларини ўтказишда сурдо-педагог қўллайдиган усуллар самарали бўлиши талаб этилади. Сурдо-педагог Феруза Ҳусанова бу борадаги тажрибаларни ҳамкасблари билан ўртоқлашди:

— Тарбияланувчиларимиз билан асосан уч кўринишда машғул олиб борамиз: дактил-нутқни кўриб, ёзма кўрсаткичлар орқали тушуниш; эштитиш қўлайтириб бериш аппаратлар орқали ахборот олиш ва лаб ҳаракати ёрдамида тушуниш. Ана шу уч кўринишда ҳам зерикарли ва консерватив усуллари қўллаш болалар ривожлани-

шини орта тортади. Ҳар куни ҳар хил — мусобақали, топишмоқли, гуруҳлараро рақобатли методлардан фойдаланиб машғулотлар ўтказилса, натижа кутилгандек бўлади. Шунинг учун яратилаётган ва махсус таълимга мослаштирилган методларни илҳом бори-ча кўргазмалари ва болаларнинг умумий ривожланишини ҳисобга олган ҳолда амалиётга жорий этиш мақсадга мувофиқ.

Олимплар ҳамда амалиётчиларнинг ўзаро ҳамкорлиги ва бартараф этилаётган муаммолар қаторида яна бир масала борки, 442-МТМ методисти Дилрабо Султонова шу бўйича фикр билдирди:

нутқ нуксонни бор ва иккиламчи таълим сифатида руҳий ривожланиши сустлашган, невропатологик ва кўришда камчилиги бўлган болалар тарбияланади. Муассасанинг ота-оналар билан ишлаш тажрибаси муваффақиятли баҳоланди. Боси, ўтган ўқув йилида 80 нафар тарбияланувчининг 25 нафари соғломлаштирилиб, оммавий мактабга қайтарилди. Муассаса мудариси Орзигул Бердиева бу ҳақда шундай дейди:

— Ҳар кунлик асосий машғулотлардан кейин дефектологлар болалар билан яқна тартибда шуғулланади. Улардаги нуксонлар махсус логоритмик машқлар орқали коррекцияланади. Уй вазифаси учун алоҳида дафтар тутилган бўлиб, ота-оналардан ҳар кунлик назорат қилиш талаб этилади. Кузатувлар учун юритилаётган ҳужжатда эса боладаги ҳар бир ўзгариш қайд қилиб борилади. Муассасада олиб борилаётган таълимий машғулотлар ва тиббий муолажаларнинг туб моҳиятини ота-оналар тушуниб етмас экан, биз олдимизга қўйилган мақсадга тўлақонли эришолмаймиз.

Ҳақиқатан, авваллари махсус МТМлар олдида болаларни махсус мактабга тайёрлаш вазифаси қўйилган бўлса, ҳозир эса имконияти чекланган ўғил-қизларни ҳам ижтимоий ҳаётга мослаштириш, ҳам соғломлаштириш, ҳам педагогик-психологик жиҳатдан имкон қадар оммавий мактабларга тайёрлаш вазифаси қўйилмоқда. Бундай мураккаб ва масъуляти жараёнда илгор таълим технологиялари ва намуналии таъжрибаларига зарурат кун сайин ошиб бормоқда.

Насиба ЭРХОНОВА,
«Ma'rifat» мухбири

КЎЧМА СЕМИНАР-ТРЕНИНГЛАР

таълим сифатини оширишга хизмат қилаётти

Бугунги ўқитувчи учун ҳозирги замон боласига таълим-тарбия бериш, уни касб-хунарли қилиш осонми? Албатта, унчалик ҳам қийин эмас дейиш мумкин. Негатки, фарзандларимиз учун яратилган қўлай шароитлар уларнинг ўқш-ўрганишга бўлган иштиёқини оширмоқда.

Аммо масаланинг мушкул жиҳати шундаки, ўқувчилар кундан кун тақомиллашиб бораётган ахборот технологиялари билан қадам-қадам одимлаб, жуда катта маълумотлар оқими таъсирида яшамоқда. Эндилуқда дарсга анъанавий ёндашув билан улар эҳтиёжини қондириш, ишончини қозониш мушкул. Шунинг учун, аввало, педагогнинг ўзи замонавий ахборот-коммуникация технологияларини қўлай олиш кўникмасига эга бўлиши, таълим жараёнига илгор педагогик усуллари татбиқ эта олиши ва шу орқали шогирдларининг дарсга қизиқишини кучайтириши талаб этилади. Президентимизнинг шу йил 28 майдаги «Малакали педагог кадрлар тайёрлаш ҳамда ўрта махсус, касб-хунар таълими муассасаларини шундай кадрлар билан таъминлаш тизимини янада тақомиллаштиришга оид чоратадбирлар тўғрисида»ги қароридан ҳам ўрта махсус, касб-хунар таълими тизимига ўқув

жараёни тегишли даражада ташкил қилинмагани, машғуллар асосан анъанавий мактаб таълими услубларига таъянган ҳолда ўтказилаётгани танқид қилинган. Шунингдек, қарорда мазкур масаланинг бир ечимини сифатида ўрта махсус, касб-хунар таълими муассасалари педагог кадрлари учун замонавий ахборот-коммуникация воситаларини қўллаш асосида илгор педагогик технологияларни эгаллашлари бўйича доимий фаолият юритадиган семинарлар ташкил этиш вазифаси ўрта махсус, касб-хунар таълими маркази зиммасига юклатилган. Ҳўш, бу борада марказ томонидан қандай ишлар амалга оширилмоқда?

— Шу кунларда «Ўрта махсус, касб-хунар таълими муассасалари педагог кадрлари учун таълим жараёнига илгор педагогика ва ахборот-коммуникация технологияларини жорий этиш» мавзусида республикамизнинг барча ҳудудларида кўча семинар-тре-

нинглар бўлиб ўтмоқда, — дейди марказнинг ўқув жараёнини тақомиллаштириш ва илгор педагогик технологияларни жорий этиш бошқармачиси бошлиги Ўқтамжон Худойбердиев. — Семинар-тренингга модератор сифатида олий таълим муассасаларининг 228 нафар малакали профессор-ўқитувчиси жалб этилди. Улар ўқув-услубий фаолиятни модернизациялаш, ўқув жараёнига инновацион таълим тех-

Qaror va ijro

нологияларини жорий этишга қаратилган 48 соатлик дастур асосида 3168 нафар иштирокчи (ҳар бир таълим муассасасидан 2 нафар педагог) ни каскад усулида ўқитмоқда.

— Иштирокчиларни танлашда келгусида ўзлари фаолият юритаётган таълим муассасасида худди шундай семинар-тренинг ташкил этишини ҳисобга олиб, уларнинг ёши, педагогик маҳорати, ташаббускорлиги, янгиликка интилувчанлиги каби жиҳатларга алоҳида эътибор қаратилди, — дейди Наманган вилояти ўрта махсус, касб-хунар таълими бошқармасининг методик хизмат бўлими бошлиги Саъдулла Саидалиев. — Ундан ташқари, ўрта махсус, касб-хунар

таълими муассасалари раҳбарлари ҳам семинарга жалб этилди. Сабаби, улар ҳам ўқитишнинг замонавий усуллари билан яқиндан танишиш орқали ўз муассасасидаги таълим жараёнини таҳлил қилиши, дарс олиб борилиши юзасидан ўқитувчига зарурий педагогик кўрсатма ва масlahатлар бериш учун билим ва кўникамага эга бўлиши лозим. Бу, ўз навбатида, таълим сифатини янада юксалтиришнинг муҳим омилларидан бири ҳисобланади.

Самарқанд вилоятидаги ўрта махсус, касб-хунар таълими муассасалари педагог кадрлари учун ўтказилаётган семинар-тренинг модератори О.Абдуқуддусовнинг таъкидлашича, семинарларда таълим мазмунини бойитиб, ўқувчиларнинг фанларга, касб-хунар эгаллашга қизиқишини янада оширишга хизмат қиладиган илгор педагогик, ноанъанавий усуллarning 50га яқин тури ўргатилмоқда. Машғулларнинг тўртдан бир қисми назарий бўлиб, қолган соатларда ўқитувчи-тингловчилар асосан олган билимларини амалий жараёнларда мустаҳкамлайди. Ўқш сўнггида тингловчилар ўзи таълим берадиган фан бўйича илгор педагогик усуллардан фойдаланиб, дарс ишланмаси тайёрлайди ва худудий бошқармага топширади.

Ишланма бошқарманинг масlahатчи-методистлари томонидан ўрганилиб, баҳоланади... Модераторларнинг хулосаси асосида курсни муваффақиятли якунлаган тингловчиларга гувоҳнома берилади. Қишки таътилда эса тренинг иштирокчилари ўзи ишлаётган академик лицей ёки касб-хунар коллежидagi ҳамкасblарига ўргатганини ўргатади.

— Бугун барча касб-хунар коллежлари замонавий асбоб-ускуна ва жиҳозлар билан тўла таъминланмоқда, — дейди Мингбулоқ тумани Довдқ сааноат-транспорт ва алоқа касб-хунар коллежининг махсус фан ўқитувчиси Элмурод Эргашев. — Ушбу техника ва технологиялар ишлаб чиқариш корхоналариникидан қолшимайди. Галдаги вазифа эса шулар асосида ўқувчиларни ҳар жиҳатдан салоҳиятли, меҳнат бозори талабларига тўла жавоб берадиган малакали кичик мутахассис қилиб етиштиришдир. Ушбу семинар-тренинг таълимининг технологиялаштириш асослари бўйича тасаввуримизни кенгайтириши билан бирга, инновацион педагогик услубларни лойиҳалаштириш, режалаштириш ва амалга ошириш бўйича билим ва кўникмаларимизни шакллантиришга хизмат қилиши билан аҳамиятли бўлмоқда. Семинар-тренингда ўрганганларимизни ўқитиш жараёнига кенг татбиқ этишимиз таълим самарадорлигини янада ошириши шубҳасиз.

Аббор УМАРКУЛОВ,
«Ma'rifat» мухбири

ХОРИЖИЙ ТИЛЛАРНИ ЎРГАТИШДА ХАЛҚАРО СТАНДАРТЛАР

Академик лицей ва касб-хунар коллежлари ўқувчиларининг инглиз тили сирларини чуқур эгаллаши келгусида ўз мутахассислиги йўналишида жaxon янгиланган хабардор бўлиш, мунтазам равишда тажриба орттириб боришлари учун замин ҳозирлайди.

Бу жиҳат уларнинг меҳнат бозорида рақобатбардошлигини таъминлашда ҳам муҳим аҳамиятга эга. Ўзбекистон давлат жaxon тиллари университети қошидаги 2-академик лицейда бўлиб ўтган «Ўзбекистонда инглиз тилини ўқитишда халқаро

цей ва касб-хунар коллежлари ўқувчиларига инглиз тилини мақсадли, муайян касб-хунарга йўналиштириб ўргатишда халқаро таълим стандартлари, педагогик технологиялардан унумли фойдаланиш бўйича тажрибалар ўртоқлашилди.

— Мазкур тренингда халқаро таълим стандартлари, таълим соҳасига жорий этилган янгилуқлар, хорижда қўлланилаётган педагогик технологиялар ва уларни дарсларда қўллаш тажрибаларидан хабардор бўлдик, — дейди Андижон машинасозлик институти қошидаги Бўстон академик лицейининг инглиз тили фани ўқитувчиси Ойбек Олимов. — Ўқувчиларимизнинг ўз йўналиши бўйича инглиз тилини мукамал ўрганишлари учун биринчи ҳосқичданок табақалаштирилган ҳолда билим берамиз. Қўшимча равишда инглиз тили тўғраги, дебат клуби фаолият кўрсатмоқда. Тренингда олган билим ва тажрибаларим асосида дарсларни халқаро стандартларни жорий этган ҳолда янада самарали ташкил этиш мақсидан.

«Ўзбекистонда инглиз тилини ўқитишда халқаро стандартлар» лойиҳаси 19 ноябрдан 1 декабргача таълимнинг барча босқичларида фаолият кўрсатаётган инглиз тили ўқитувчилари учун тренинг тарзида ўтказилмоқда. Лойиҳага инглиз тили ўқитувчиларининг халқаро конференцияси яқун ясади.

Санжар РУСТАМОВ,
«Ma'rifat» мухбири

Болалигимизда олтин балиқ ҳақидаги эртанки барчамиз эшитганмиз. Балиқчининг тўрига олтин балиқ илиниши билан у бир зумда бадавлат одамга айланади. Эртак қаҳрамонлари учун бир онда бойиб кетиш, машхур бўлиш жуда осон, кўз очиб юмгудек ҳодиса. Ҳатто биз бунинг табиий қабул қилиб ўрганганмиз. Назаримда, ҳаётда ҳам барча нарсасига жуда тез ва осон эришиш мумкиндек туюлади. Чунки идеализмга айлган қаҳрамонларимиз билан шундай ҳодиса юз берганда... Бироқ мақоламиз қаҳрамон эришган барча нарсасини жуда катта меҳнат, тинимсиз изланиш, улкан сабр эвазига топган.

Избоскан туманидаги кичкинагина Кўгай қишлоғининг оддий бўз йигити кун

Орамиздаги odamlar

ҳам ёрдамчи бўлишди, ҳам хунар ўрганишди. Ясаган эшиклари, устунлари, турли буюмлари Ўзбекистоннинг ҳар бир гушасини беэди. Вилоятдаги ҳокимлик, театр, музей, масжид ва турли биноларнинг кириш эшиклари Йўлбарсали Ўтаганов томонидан ясалган. Тошкент, Самарқанд, Бухородаги қўлаб тарихий обидалар таъмирида ҳам устанинг иштироки бор. Айниқса, Имом ал-Бухорий меъморий мажмуасига қўшган ҳиссаси Ўртбосшимиз томонидан ҳам алоҳида эътироф этилди.

Шу кунгача 300дан ортиқ йигитни хунарли қилишга эришган Йўлбарсали

ЎЙМАКОР УСТА

Йўлбарсали Ўтаганов 300дан ортиқ йигитни хунарли қилишга эришди

келиб, Ўзбекистон халқ устаси Йўлбарс Ўтаганов бўлиб, бутун мамлакат, ҳатто хорижиликларни ҳам лол қолдиришини ким тасаввур этибди? Эрта улғайтирган отасизлик, турмуш қийинчиликлари, шарт-шароит тақозоси туфайли ўрта мактабни тамомлар-тамомлама, кетмон ортомлаб далага чиққан йигитча Йўлбарс Ўтаганов, кўнглидаги орзуларга таскин топа олмай, уларнинг ортидан эргашди. Дурдгорликни санъатга бўлган муҳаббат билан қориштирди. Ёгочни нақшлар билан беэди. Бу борада бирор мактаб кўрмади. Таълим олмади. Кузатишлар билан, изланиш билан интилди, ўрганди. Қаердаки, ёғоч ўймакорлигига оид бирор буюм бўлса, уни синчиклаб кузатди. Қилган ишлари дастлаб маҳаллада, қишлоқда эътиборга тушди. Уста Йўлбарсали дея атала бошлади. Туманда ўтказилган турли тадбирларда кенгрок оммага танилган бўлса, кейинчалик овозаси бутун Андижон вилоятига тарқалди. Катта-катта буюртмалар устани шошириб қўйди. Олти ўғли ёнида ёрдамчи бўлди. Атрофини шогирдлар ўради. Улар устага

Ўтагановнинг асосий мақсади Избосканда ўзига хос ёғоч ўймакорлик санъати мактабини яратиш эди. Бугун шогирдлари устоз санъатини бутун мамлакатга ёймоқда. Ўғиллари Шукрулло, Луффулло, Файзулло, Умидулло ва Бокибилол эса ота касбини эгаллаб, анъанани давом эттиришга киришган. Айниқса, бу борада Умидиллонинг ҳаракатлари анчагина шижоатли. У отасидан ўрганганларини республика рассомлик коллежиде таҳсил олиб, тақомиллаштирди. Устанинг ҳам кўнглидаги армонлари ўғли билан бирга ишлаган чоғида таскин топди. Ота-бола ҳамкорликда ёғоч ўймакорлиги санъатини замонавий меҳнатсозлик билан уйғунлаштирган ҳолда яратган асарлари Россия, Хиндистон, Германия каби давлатларда ҳам машхур бўлди. Олдинга қўйилган мақсадлар эса жуда улкан.

Бугун отанинг ўтган умр йўлига назар ташлаб, юксак орзулар ортидан эргашиб, метин ирода, тинимсиз меҳнат эвазига бунёд этилган мартабани кўриш мумкин. Бу эртак эмас, ҳаётий ҳақиқатнинг ўзгирмасидир.

Орифжон СИДДИҚОВ

ИНСОН МАНФААТЛАРИ — ОЛИЙ ҚАДРИЯТ

3-суҳбат

Ривожланган мамлакатлар тажрибаси шунини кўрсатадики, ҳеч бир жамият, ҳеч бир давлат ўзининг демократик тараққиёт йўлини инсон ҳуқуқлари ва эркинликлари устуворлигисиз тасаввур эта олмайди. Бошқача айтганда, инсон ҳуқуқлари у ёки бу мамлакат ҳаётининг нечоғлиқ демократизацияни белгилаб берувчи, жамиятнинг барча жаҳдаги тараққиёти асосидир.

Ўзбекистон ҳозирги кунда БМТнинг инсон ҳуқуқлариغا оид 6 та асосий ва 70дан зиёд универсал ҳамда минтақавий шартномаларини ратификация қилган. Давлатимизда инсон ҳуқуқлари ва эркинликларини мустақамлашга оид кенг қўнунчилик базаси яратилди. Мухими шундаки, мамлакатимизда инсон ҳуқуқлари ва эркинликларини тобора мустақамлаш борасида ҳал қилувчи қадамлар қўйилди. Бош Қомусимиз муқаддимасида ҳозирги замон конституцияларига хос бўлган умумий йўналишлар акс этиб, инсоннинг шахсий ҳуқуқ ва эркинликлари биринчи ўринга кўтарилаётган фикримизнинг яққол далилидир.

Тошкент давлат юридик институти доценти, юридик фанлари номзоди Алишер БОЛТАЕВ билан мулоқотимиз ҳам ратификация қилинаётган ҳужжатларнинг миллий менталитетимизга мутаносиблиги, Конституциямиз бандларида ўз ифодасини топган инсон ҳуқуқ ва эркинликларининг умум-этироф этилган ҳалқаро ҳуқуқий стандартларга тўла мос келиши каби мавзулар атрофида кечди.

— Сухбатимиз бошида инсон ҳуқуқлари андозаларининг дунё миқёсида белгиланиши тарихига назар ташласак...

— Иккинчи жаҳон урушидан кейин, 1948 йил 10 декабрда БМТ Бош Ассамблеяси томонидан Инсон ҳуқуқлари умумжаҳон декларацияси қабул қилинган, ушбу масалага жиддий эътибор қаратила бошлади. Декларацияда мустақамланган мажбуриятларга юридик жиҳатдан мажбурий тус бериш учун БМТнинг Инсон ҳуқуқлари бўйича комиссияси — фуқаролик ва сиёсий ҳақда иқтисодий, ижтимоий ва маданий ҳуқуқлар тўғрисидаги пактларни ишлаб чиқди. Иккала ҳужжат ҳам 1976 йили қўлга кирди. Жаҳоннинг аксарият мамлакатлари мазкур икки пакт иштирокчилари бўлиб, бу инсон ҳуқуқлари соҳасидаги мавжуд амалиёт устидан ҳалқаро назорат олиб бориш имкониятини таъминлайди. Ушбу ҳужжатлар БМТ ҳомилийги остида эришилган инсон ҳуқуқлари бўйича кенг юридик мажбуриятлар юқловчи шартномалар ҳисобланади.

Фуқаролик ва сиёсий ҳуқуқлар тўғрисидаги ҳалқаро пакт икки факультатив протокол билан тўлдирилган бўлиб, Биринчи протоколда БМТнинг Инсон ҳуқуқлари бўйича кўмитасига шахсий петициялар тақдим этиш тартиб-таомиллари белгиланган. 1989 йили қабул қилинган иккинчи протоколда эса давлатларга ўлим жазосини бекор қилиш тасвია этилган. Шу аснода Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2005 йил 1 августдаги "Ўзбекистон Республикасида ўлим жазосини бекор қилиш тўғрисида"ги фармониغا мувофиқ, мамлакатимизда 2008 йилнинг 1 январидан жиноий жазо тури сифатида ўлим жазоси бекор қилинди ва унинг ўрнига умрбод ёки узоқ муддатга озодликдан маҳрум этиш жазоси жорий этилди. Нуфузли хорижий экспертларнинг таъкидлашига қара, ушбу чора ва бу соҳада бошқа бир қатор ишларнинг амалга оширилиши билан Ўзбекистонда дунёдаги энг либерал жиноий жазо тизимларидан бири яратилди. Халқаро эк-

спертларнинг қиёсий таҳлиллари шунини кўрсатмоқдаки, умрбод озодликдан маҳрум қилиш жазоси Германия ва Польшада 5та, Бельгия ва Россияда 6та, Данияда 9та, Швецияда 13та, Францияда 18та, Голландияда 19та жиноят тури бўйича тайинланиши мумкин. Ўзбекистонда эса умрбод озодликдан маҳрум қилиш фақуллода жазо тури бўлиб, фақат икки турдаги жиноят, яъни жавобгарлиқни оғирлаштирувчи ҳолатларда қасддан одам ўлдирish ва терроризм учун тайинланади. Ушбу жазо тури мамлакатимизда хотин-қизларга, жиноят содир этган пайтда 18 ёшга етмаган шахсларга ва ёши бодан олган эркакларга нисбатан қўлланилиши мумкин эмас.

2001 йили жиноят-судлов ишларини юритишга ярашув институти жорий қилинди. Агар 2001 йили қабул қилинган қонунга қара ижтимоий хавфи катта бўлмаган 27 жиноят таркиби бўйича ярашув институти қўллانган бўлса, ҳозирда 53 жиноят таркиби бўйича мазкур чорани қўллаш мумкин. Ўтган 10 йил давомида ярашганлик муносабати билан 100 мингга яқин жиноят иши суд тартибиде тугатилди.

Олий Мажлисининг 1995 йил 31 августдаги қарорига мувофиқ, Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик ва сиёсий ҳуқуқлар тўғрисидаги ҳалқаро пактга қўшилди. Мазкур ҳужжатда эътироф этилувчи ҳуқуқларнинг рўёбга чиқарилишини таъминлаш учун чоралар қўриш мажбурияти тўғрисида тўғри амал қилувчи мутлақ мажбурият ҳисобланади. Бу мажбуриятни бажармаслик бирор бир сиёсий, ижтимоий, маданий ёки иқтисодий вақлар билан оқланиши мумкин эмас. Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 24—31-моддаларига мувофиқ ушбу ҳуқуқлар тўла-тўқис қафолатланади.

— Инсон шайни, кадр-қиммати энг олий қадриятдир. Ушбу масаланинг ҳалқаро миқёсида ва давлат доирасида ҳуқуқий жиҳатдан тартибга солуниши хусусида фикр юритсак...

— Ўзбекистон Республикаси

Конституцияси 26-моддасининг иккинчи қисмида шундай дейилади: «Ҳеч ким қийноққа солиниши, зўравонликка, шафқатсиз ёки инсон кадр-қимматини камситувчи бошқа тарздаги таъқиққа дучор этилиши мумкин эмас. Ҳеч кимда унинг розилигисиз тиббий ёки илмий тажрибалар ўтказилиши мумкин эмас». Мазкур модданинг тарихий ўтмишдошлари Инсон ҳуқуқлари умумжаҳон декларациясининг 5-моддаси, Фуқаролик ва сиёсий ҳуқуқлар тўғрисидаги халқаро пактнинг 7-моддасидир.

Халқаро ҳамжамият учун муҳим ҳуқуқий ҳужжат — Фуқаролик ва сиёсий ҳуқуқлар тўғрисидаги халқаро пактнинг қабул қилиниши қийноқлардан ва инсонийликка зид муносабат ва жазолашнинг бошқа турларидан халос этиш концепцияси ривожланишига қўйилган муҳим ҳисса бўлди.

Қийноққа солиш, зўравонликка, шафқатсиз ёки инсон кадр-қимматини камситувчи бошқа тарздаги таъқиқни қўллаш билан боғлиқ ҳар қандай ҳаракатларга қўнунчиликка оғир жиноятлар сифатида қаралади. Ўзбекистон Республикасининг жиноят тўғрисидаги қонун ҳужжатларида ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар ҳодимларининг қийноққа солиш, шафқатсиз, ноинсоний муомалада бўлиш ва жазолаш учун жиноий жавобгарлиқ белгиланган. Ўзбекистон Республикасининг Жиноят кодекси жиноят содир этишда гумон қилинувчиларни қийноққа солиш ва уларга нисбатан шафқатсиз муомалада бўлишни манъ этади. Бунга мисол тариқасида Жиноят кодексининг принцип-нормалари (1—10-моддалари)ни келтириш мумкин. Уларга мувофиқ содир этилган қилмишнинг жиноийлиги, жазога лойиқлиги ва бошқа ҳуқуқий оқибатлари фақат Жиноят кодекси билан белгиланади, жазо ва бошқа ҳуқуқий таъсир чоралари жисмоний азоб бериш ёки инсон кадр-қимматини камситиш мақсади қўзаламайди.

Қийноқлардан ва инсонийликка зид муносабат ва жазолашнинг бошқа турларидан халос бўлиш ҳуқуқининг давлат ички қафолатлари орасида конституциявий қафолатлар асосий ўрин эгаллайди. Мазкур ҳуқуқнинг конституциявий мустақамланиши (26-модданинг иккинчи қисми) унинг махсус қафолати ҳисобланади. Шу билан бирга, уни конституциявий-ҳуқуқий таъминлаш Ўзбекистон Республикасида инсоннинг асосий ҳуқуқ ва эркинликларини умумий конституциявий қафолатлаш механизмига асосланади.

— Айб зотиға эҳтиром кўрсатиш, жамиятда унинг маъкеини ошириш давлатимизнинг асосий вазифалари қаторига кўтарилган. Ўзбекистоннинг Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг тўла ҳуқуқли аъзоси сифатида кўпгина конвенция ва ҳалқаро ҳужжатларга, хусусан, Марказий Осиёда биринчилардан бўлиб «Аёллар ҳуқуқларининг барча турларини камситишга барҳам бериш

тўғрисида»ги қонунга мувофиқ, сиёсий партиялардан аёллар номзодини кўрсатиш бўйича 30 фоизлик квота жорий этилди. Ҳозир Олий Мажлис Қўнунчилик палатасида хотин-қизлар 22 фоизни, Сенатда эса 15 фоизни ташкил этади. Ушбу рақам 2004 йили 17,5 фоиз, 1999 йили эса 8,2 фоиздан ошмаган эди. Айни пайтда аёллар ҳуқуқлари республикаимизнинг бошқа халқаро ҳужжатлари, масалан, Халқаро меҳнат ташкилотининг Иш давомийлигини ҳафасига қирқ соатга қисқартириш тўғрисидаги, Оналик ва болаликни ҳимоялаш тўғрисидаги конвенцияларига, 1993 йилдаги Вена, 1995 йилдаги Пекин декларациялари ва Ҳаракат Платформаси, бошқа халқаро ва миллий ҳужжатларга қўйилишини таъминлади.

Ҳозирги кунда Ўзбекистон Мустақил давлатлар ҳамдўстлиги ичида аёлларга ва болаларга барча ижтимоий имтиёزلарни нафақат сақлаб қолган, балки йилдан йилга тақомиллаштириб бораётган ягона давлатдир.

— Халқаро экспертлар, мутахассислар томонидан мамлакатимизда бола ҳуқуқлари ва манфаатларини ҳимоя қилиш борасида тўплаган тажрибаларни бошқа давлатлар учун намуна сифатида тасвია этиш мумкин, деган хулосага келинишининг, албатта, ўзига хос асослари бор.

— Ўзбекистон Болалар меҳнатининг энг ёмон шакллари таъқиқлаш ва уларга барҳам бериш бўйича шошилинч чоралар тўғрисидаги конвенция (Женева, 1999 йил 17 июни)ни ратификация қилди. Ратификация тўғрисидаги қонун билан бир вақтда 2008 йил 7 январдан эътиборан қўлга кирган Бола ҳуқуқларининг қафолатлари тўғрисидаги қонуннинг қабул қилиниши мамлакат кичкина фуқаролари манфаатлари ҳимоясини бутунлай янги даражага кўтарди ва бола ҳуқуқлари ишончли ҳимоя қилинишини таъминлаш йўлида яна бир муҳим қадам бўлди. Бу инсоний, адолатли ва фаровон жамият қуришининг зарурий шарти ҳисобланади. Мазкур қонуннинг 7-моддасида қайд этилганидек, Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси, ушбу қонун ва бошқа қонун ҳужжатларига мувофиқ ҳар бир болага инсон ҳақда фуқаро ҳуқуқлари ва эркинликлари тегishi бўлади ҳамда давлат томонидан қафолатланади». Шу каби аниқ белгиланган вазифалардан мақсад болаларнинг манфаатларини ҳимоя қилиш, уларнинг саломамлиги, таълим-тарбия олиши ва маънавий камол топишини, шунингдек, замонавий билим олиши ва касб-ҳунар ўрганишини таъминлаш, жамиятда муносиб ўрин эгаллашга қодир бўлган замонавий кадрларни шакллантиришдан иборатдир.

Халқаро ташкилотлар томонидан бола ҳуқуқлари ҳимоясига бағишланган бир қатор ҳужжатлар қабул қилинган бўлиб, уларнинг айримлари болаларнинг умумий ҳуқуқларига бағишланган бўлса, бошқалари махсус ҳуқуқларининг тартибга солиди. Бу борада 1989 йил 20 ноябрда қабул қилинган БМТнинг асосий шартномаларидан бири — Бола ҳуқуқлари тўғрисида конвенци-

яни тилга олиш жоиз. Мазкур ҳужжат бола ҳуқуқлари ва манфаатларини ҳимоя қилиш тизимини мустақамлаш ҳамда ушбу соҳада давлатлараро ҳамкорлик муносабатларини ривожлантириш асосидир.

Алоҳида ургу бериб ўтиш керакки, мамлакатимизда инсон ҳуқуқлари бўйича умумэтироф этилган тамойиллар устуворлигини таъминлаш, бола ҳуқуқларига оид миллий қўнунчиликни тақомиллаштириш, халқаро шартномалар бажарилишини ҳуқуқий тартибга солиш бўйича 100дан зиёд қонун, фармон, қарор ва бошқа меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатлар қабул қилинди. Энг муҳими, Ўзбекистонда бола ҳуқуқлари ва манфаатларини ҳимоялаш бўйича комплекс ҳуқуқий асослар яратилди. Айниқса, 2008 йил 7 январда қабул қилинган «Бола ҳуқуқларининг қафолатлари тўғрисида»ги қонун бу борада тарихий ҳужжат бўлди.

Бундан ташқари, мамлакатимиз бола ҳуқуқларини таъминлашда Инсон ҳуқуқлари умумжаҳон декларацияси, Фуқаролик ва сиёсий ҳуқуқлар тўғрисида ҳамда Иқтисодий, ижтимоий ва маданий ҳуқуқлар тўғрисидаги халқаро пактларда мустақамланган меъёрларга таянади. Шу билан бирга, БМТнинг вояга етмаган болаларга нисбатан одил судлов юритишга доир минимал стандарт қоидалари (Пекин қоидалари), БМТнинг вояга етмаган болалар ўртасида жиноятчиликнинг олдини олишга қаратилган дастурий принциплари (Ар-Риёд дастурийи принциплари) ва бошқа тасвийвий ҳужжатлари одил судлов соҳасида бола ҳуқуқларига оид миллий қўнунчиликни тақомиллаштиришда муҳим ўрин тутди. Мамлакатимизда мустақилликнинг дастлабки йилларида бола ҳуқуқларини ҳимоя қилиш тизимини босқичма-босқич ислоҳ этиш, бу соҳадаги ҳалқаро меъёрларни миллий қўнунчиликка имплементация қилиш ва қўнунчиликни тақомиллаштиришга жиддий эътибор қаратиб келинмокда. Ўтган даврда вояга етмаганларни моддий ва маънавий ҳўжатдан қўллаб-қувватлашнинг кўзда тутувчи бир қатор чора-тадбирлар амалга оширилди. Жумладан, Кадрлар тайёрлаш миллий дастури, Соғлиқни сақлаш тизимини ислоҳ этиш бўйича давлат дастури, Мактаб таълимини ривожлантириш давлат умуммиллий дастури ҳамда мисли қўрилмаган ишлар амалга оширилди.

2000 йилдан буюн мамлакатимизда ирсий ва тумна нуқсонли болалар туғилиши 1,7 бараварга, ўтган йигирма йил давомида оналар ва гўдаклар ўлими уч баравардан кўпроқ қамайган. Ўзбекистон айна дамда «Болаларни асрайлик» халқаро ташкилоти томонидан тузилган 161 мамлакатдан иборат жаҳон рейтингда ўсиб келаётган ёш авлод саломамлиги ҳақида энг кўп ёмхўрлик кўрсатаётган давлатлар орасида 9-ўринни эгаллаш ҳам бу борада залворли одимлар ташланаётганини кўрсатиб турибди.

Ойбуви ОЧИЛОВА сўхбатлашди.

Одамзоднинг фе'лида қаровсиз нarsadan o'zini chetga tortish, aziz tutilayotgan maskanga o'zgacha bir nigoh bilan qarash xislati bor.

рияда (1975 йил) ва бошқа мамлакатларда қабул қилинди.

Тараққий топган мамлакатлар тажрибасидан келиб чиқиб, мустақиллик йилларида республикаимизда ҳам сиёсий партияларнинг фуқаролик институти сифатидаги ҳуқуқий асослари шаклланди. Сиёсий партияларнинг ролини кучайтириш мақсадида конституциявий қонун, бир неча қонун ва қонуности ҳужжатлари қабул қилинди.

Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 56-моддасида сиёсий партиялар "жамоат бирлашмалари" сифатида этироф этилади, 58-моддада эса "давлат органлари ва мансабдор шахсларнинг жамоат бирлашмалари фаолиятига аралашишига, шунингдек, жамоат

қабул қилинганни алоҳида таъкидлаш жоиз. Бу қонунларда сиёсий партияларнинг Қўнунчилик палатаси ва давлат ҳокимиятининг бошқа вакиллик органларига бўладиган сайловларнинг фуқаролик институти сифатидаги ҳуқуқий асослари шаклланди. Сиёсий партияларнинг ролини кучайтириш мақсадида конституциявий қонун, бир неча қонун ва қонуности ҳужжатлари қабул қилинди.

Дарҳақиқат, икки палатали парламентнинг шакллантирилиши ва Қўнунчилик палатаси депутатлигига номзодлар кўрсатиш ҳуқуқининг сиёсий партияларга берилиши уларнинг жамият ва давлат қурилишидаги ўрни ва ролини оширди.

Ҳозирги кунда мамлакатимизда партиялар сиёсий жароёнларнинг фаол иштирокчиси си-

қўлга киритган бир неча сиёсий партия томонидан таклиф этилади», деган қоида киритилди. Қўнунчилик палатасига ўтказилган сайлов натижалари ҳар бир сиёсий партиянинг жамият ва сиёсий саҳнадаги реал ўрнини белгилаб беришини ҳисобга олсак, энди сайловолди дастури ва унда белгиланган мақсад ва вазифаларнинг сайловчилар томонидан қўллаб-қувватланиб, қуйи палатада энг кўп ўринни эгаллаган сиёсий партия ҳукумат раҳбари номзодини таклиф этиш орқали ўз дастури ижросини амалга ошириш имконига эга бўлади. Ушбу нормаларнинг киритилганлиги, мамлакатимизда демократик давлат қуриш ва кучли фуқаролик жамиятини барпо этиш жа-

СИЁСИЙ ПАРТИЯЛАР ФАОЛИЯТИНИНГ КОНСТИТУЦИЯВИЙ КАФОЛАТЛАРИ

шакллана бошлаган. Бу даврда ГФР, Франция, Италия, Япония каби давлатларда қабул қилинган конституцияларда сиёсий партиялар тўғрисидаги илк қоидалар ўз аксини топди. 1949 йил 23 майда қабул қилинган Германия Конституциясининг 21-моддасида дунёда биринчи бўлиб сиёсий партиялар фаолиятининг асосий принципларига оид нормалар белгилаб қўйилди. Шунингдек, сиёсий партияларнинг ҳуқуқий мақоми ҳақида Франция Конституциясининг 4-моддасида "Сиёсий партиялар ва гуруҳлар овоз бериш йўли билан фикрни ифодалашга ёрдамлашадиган. Улар эркин тузилади ва ўз фаолиятини эркин амалга оширади. Улар миллий суверенитет ва демократияни ҳурмат қилиши шарт", дейилган бўлса, Италия Конституциясининг 49-моддасида "Миллий сиёсатни аниқлашда демократик йўл орқали ёрдамлашув учун барча фуқароларнинг ҳуқуқига эга" экани кўрсатилган.

Кейинроқ эса конституцияларда берилган қоидаларни тасдиқлайдиган ва ривожлантирадиган сиёсий партиялар тўғрисидаги махсус қонунлар пайдо бўла бошлади. Хусусан, сиёсий партиялар ҳақидаги илк қонунлар Германияда (1967 йил), Португалияда (1974 йил), Авс-

фатиде давлат органларининг шаклланиши ва фаолиятда тобора муҳим ўрин эгалламоқда. Ўзбекистон Республикаси Президентининг ташаббуси билан "Давлат бошқарувини янгилаш ва янада демократлаштириш, мамлакатни модернизация қилишда сиёсий партиялар ролини кучайтириш тўғрисида"ги конституциявий қонун, Мамлакатимизда демократик ислохотларни янада чуқурлаштириш ва фуқаролик жамиятини ривожлантириш концепцияси асосида ишлаб чиқилган «Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг айрим моддаларига ўзгартиш ва қўшимчалар қилиш тўғрисида»ги қонунлар қабул қилинди. Ушбу қонунлар сиёсий партиялар, партия фракцияларининг ҳуқуқий мақоми тақомиллаштириш, ваколатларини кенгайтириш орқали давлат бошқарувидаги иштирокини янада фаоллаштириш ҳамда уларнинг мамлакатни модернизация қилишдаги ролини янада кучайтиришга хизмат қилмоқда. Жумладан, Конституциянинг 98-моддасига «Ўзбекистон Республикаси Бош вазири номзоди Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Қўнунчилик палатасига сайловда энг кўп депутатлик ўринларини олган сиёсий партия ёки тенг миқдордаги энг кўп депутатлик ўринларини

раёнида сиёсий партияларнинг роли ва таъсири кучайтирилганлигидан далолатдир. "Давлат бошқарувини янгилаш ва янада демократлаштириш, мамлакатни модернизация қилишда сиёсий партиялар ролини кучайтириш тўғрисида"ги конституциявий қонунга мувофиқ, сиёсий партияларнинг Қўнунчилик палатасидаги фракцияларига Бош вазири истеъфога чиқариш, маҳаллий кенгашлардаги партия гуруҳларига эса вилоят ҳокимларини истеъфога чиқариш тўғрисида ташаббус билан чиқиш ҳуқуқининг берилиши уларнинг мамлакат ҳаётидаги ўрни ва таъсири ортиб бораётганининг яққол ифодасидир.

Амалга оширилаётган ушбу сиёсий, ҳуқуқий ва ижтимоий-иқтисодий ислохотларнинг ҳуқуқий қафолати мамлакатимиз Конституциясидир. Демократик принциплар асосида фаолият юритувчи сиёсий партияларнинг жамият ҳаётидаги роли ва мавқеининг янада юқолиши мамлакатимизнинг ривожланган давлатлар қаторидан муносиб ўрин эгаллашда муҳим омил бўлиб хизмат қилади.

Давронбек ОЛИМОВ, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Аамалдаги қонун ҳужжатлари мониторингинг институтининг етакчи илмий ходими

ни янада ошириш мақсадида вилоятимиз ҳудудида жойлашган табаррук қадамжолар ва тарихий обидаларга саёхатлар уюштирамиз. Ўтмишимиздан сўзловчи гўшаларни ўз кўзлари билан кўрган педагоглар назарий билимларини амалиёт билан уйғунлаштирадирлар.

Республикаимизнинг барча ҳудудларида бўлгани каби вилоятимиздаги ана шундай обидаларнинг мустақиллик йиллари қайтадан таъмирланиб, асл қиёфаси тикланганини фазр билан таъкидлаш лозим. Одамзоднинг феълида қаровсиз нarsadan o'zini chetga tortish, aziz tutilayotgan maskanga o'zgacha bir nigoh bilan qarash xislati bor. Ҳукумат миқёсидаги эътибор ўғил-қизларимизни ҳам маънавий-маданий меросларимизни севишга, авайлашга ундамоқда. Масалан, бир пайтлар Сармишсой қоятошларидаги бебаҳо санъат асарлари қаровсиз

қолган, атрофи харобазорга айлانган эди. Бугун эса болаларимиз қадимий петроглифларни ихлос билан томоша қилиб, фикр-мулоҳаза юритишяпти.

Хулоса шуки, тарихий жойларга саёхатлар уюштириш, қўпни кўрган нурунийлар билан учрашувлар ташкил этиш ўқувчиларнинг ўзлари яшаб турган ҳудуддаги обидалар ҳақидаги билимларини оширишга, Бош Қомусимизда қайд этилган ҳуқуқ ва бурчларимизни ҳаётий мисоллар орқали тушуниришга ёрдам беради. Бу уларни ота-болаларимиздан қолган бебаҳо меросни келажак авлодга бус-бутун етказиш йўлида фидойийлик кўрсатишга ҳам қорлаб туради.

Дилфуза КАРИМОВА, Мавҳуда СУВОНОВА, Навоний вилояти педагог кадрларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти ўқитувчилари

“Келажак овози” республика танловининг Қашқадарё вилояти босқичида Қарши муҳандислик-иқтисодий институти талабаси Сардор Ҳамроев “Жанубий Ўзбекистон шaroитида экоэнерготежамкор уй” лойиҳаси билан қатнашиб, голиб чиқди ва республика босқичига йўлланма олди. Ҳақамлар ҳайъати эътироф этган, соҳа мутахассисларида ҳам катта қизиқиш уйғотган бу лойиҳанинг аҳамияти қандай? Уни амалда рўёбга чиқариш мумкинми?

Сайёрамизда аҳоли сони йилдан-йилга ошиб бормоқда. Одам бошига тўғри келадиган энергия ресурслари миқдори тобора камайиб, нархи эса мунтазам кўтарилиб бораётгани ҳеч кимга сир эмас. Бундан ташқари, табиий ресурслардан фойдаланиш жараёнида экологик муаммолар вужудга келаяпти. Дунё миқёсида кузатилаётган мазкур тенденция, минг афсуски, бизни ҳам четлаб ўтгани йўқ. Қувонарлики, ён-атрофимизда ва бутун жаҳон-

ЭКОЭНЕРГОТЕЖАМКОР УЙ

иқтидорли талаба ишлаб чиққан ноёб лойиҳани ҳаётга татбиқ этиш истиқболлари хусусида

да содир бўлаётган глобал муаммолар ёшларни бефарқ қолдирмапти. Уларнинг долзарб масалалар ечимига қаратилган илмий-амалий ишлари, изланишлари қайсибир маънода соҳа ривож учун асқотиши шубҳасиз. Улар қалбан уйғоқ, фикран теран бўлиб улғайиб, келажакда бутун инсоният тақдири учун муҳим вазифаларни бажаришга интилишяпти. Сардор Ҳамроев Жанубий Ўзбекистон шaroитида экологик тоза, энергетик тежамкор, иқтисодий жиҳатдан арзон уй лойиҳасини ишлаб чиқди.

— Мақсад тураржой биноларини юз фоиз қайта тикланадиган, ноанъанавий манбалар ҳисобидан энергия билан таъминлашдир, — дейди муаллиф. — Экоэнерготе-

жамкор уй лойиҳаси атроф-муҳитга зарарли чиқинди чиқармайди, экологик соф — шамол ва қуёш ёрдамида энергия ишлаб чиқаришга асосланган. Лойиҳада тўрт хонали, умумий ҳажми 560 м³ бўлган, 5 нафар киши ис-

шамол ускунани лозим даражада айлантира оладими? Мутахассисларнинг айтишича, шамол ҳамда қуёш энергиясидан фойдаланишда ушбу ҳудуд омили катта аҳамият касб этади. Оддийгина қилиб айтганда, уларнинг бири учун шамол турадиган, иккинчиси учун эса қуёш нурлари сероб жой керак бўлади. Яна бир жиҳат: ўрнатилган қурилмалар лойиҳа ўзини оқлагунча (муаллифнинг ҳисоб-китоблари қўра, сарф-харажатлари 7 йилда тўлиқ қопланар экан) таъмирталаб бўлиб қолмайди.

Сардор айтганидек, гибрид қурилма ҳосил қиладиган 1,2 киловатт-соат электр энергия беш киши истикомат қиладиган уйни етарли даражада таъминлай оладими? Деярли ҳар бир хонадонда камиди биттадан телевизор (аслида, меҳмонхона, ошхона ва зал учун алоҳида-алоҳида ҳам бўлиши мумкин), компьютер, музлаткич, кондиционер (ҳеч бўлмаса, бир хонада) ва ҳатто соат (ҳозирда табиат манзаралари акс этган, анимацион тасвирлар ва ҳар хил товушлар ўрнатилган соатлар ишлаб чиқарилапти) бўлади. Зарур пайтда дазмолдан фойдаланиш, уяли телефонни зарядлаш ва бошқа қурилмаларни ёкишга тўғри келса-чи? Уларнинг бир пайтда ишла-

ши учун табиий тарзда ишлаб чиқарилган электрнинг қуввати етарлими? Ёки бири ўчирилиб иккинчисидан, сўнг кейингисидан фойдаланиладими? Лойиҳада шунга ўхшаш саволли жиҳатлар, ечимталаб муаммолар ҳам йўқ эмас.

Экоэнергия тежамкор уй лойиҳасининг ютуғи сифатида эришиладиган экологик самарадорликни айтиш мумкин. Ёттибор беринг: муаллиф айтганидек, 1 киловатт-соат электр энергиясини ишлаб чиқариш учун 0,33 кг. шартли ёқилғи ишлатилса, қуёш иссиқлик ва электр таъминотида асосланган қурилмамиз ҳисобига бир йилда атмосферага жами 5450 кг. чиқинди чиқариб юборилишининг олди олинар экан.

Ҳа, ёшларимиз бугун жамиятнинг фаол аъзоларига айланган. Ҳар соҳада айтар сўзлари, билдирадиган фикрлари, қалбларида эса келажакка ишонч бор. Улар юртимизда яратилган имкониятлардан фойдаланиб, билим олапти, изланапти. Сардор Ҳамроевнинг ҳам орзулари бисёр. Ўйлаймизки, у устои Хуршида Холикова ёрдамида лойиҳаси устида изланишларини давом эттириб, танловнинг якуний босқичига қадар янада такомиллаштирида ва энг муҳими — ҳаётга татбиқ этади. Зеро, ҳар бир лойиҳа ўзининг ноёблиги ва долзарблиги, қолаверса, барчани хайратга солидиган жиҳатлари билан эмас, балки амалда татбиқ этиш мумкинлиги ва халққа фойда келтириши билан аҳамиятлидир.

Моҳигул ҚОСИМОВА,
журналист

Самарқанд давлат университети доценти, кимё фанлари номзоди Д.Аронбаев раҳбарлигида амалиётдан муваффақиятли ўтган ушбу лойиҳа «Нефть маҳсулотлари — сув сирт чегарасини аниқловчи сувни сезувчан пасталарни яратиш» деб номланади.

Нефть маҳсулотларини ташши жараёнида маҳсулот жойлашган транспорт воситаси — танкер, автомобиль ёки темир йўл цистерналари ва бошқа идишларда нефть таркибига сув ара-

Kashfiyot

НЕФТЬ ВА СУВ ЧЕГАРАСИ

уни аниқлашнинг янги усули яратилди

лашиб қолиш ҳолатлари тез-тез содир бўлиб, бу маҳсулот сифатига кескин таъсир этади. Тўғри, идишларда нефть ва сув чегарасига сувга сезгир пасталар қўлланилиб, нефтьнинг сифатини сақлаб қолиш усули амалиётда кенг ёйилган. Айни пайтда қўлланилаётган пасталар Украина ва Россиядан келтирилади. Хориждан келтирилаётган бу маҳсулот нархи баланд. Устига-устак, кимёвий таркиби, ишлаб чиқариш технологияси ўта сир сақланади.

— Ишлаб чиқариш ва технологиянинг сир тутилиши соҳада монополияни юзга келтиради, — дейди лойиҳа раҳбари Д.Аронбаев. — Лабораториямиз ходимлари ёқилғи-энергетика, хусусан, нефть қазиб олиш ва қайта ишлаш саноати жадал ривожланаётган мамлакатимизнинг ушбу маҳсулотга бўлган эҳтиёжини маҳаллий шaroитда қондириш йўлида узоқ изландилар.

Шуниси қувонарлики, лойиҳа ишлаб чиқариш ва амалий жараёнларда ижобий натижа берди. Жумладан, махсус пастадан нафақат стационар ёки ҳаракатда бўлган идишлар, балки нефтни қайта ишлаш корхоналари, автомобилларга ёнилғи қуйиш шохобчалари, нефть-газ назорати соҳасида ҳам кенг фойдаланиш мумкин. Янги маҳсулот намунасини яратишда профессор А.Насимов, доцентлар Х.Насимов, С.Васина, катта ўқитувчи Р.Носирова, аспирант С.Аронбаевдан иборат илмий гуруҳнинг хизмати катта бўлди.

Ҳаким ЖҲРАЕВ,
«Ma'rifat» мухбири

XXI ASR TECHNOLOGIYALARI: ЯНГИЛИКЛАРДАН БОҲАБАР БЎЛИНГ

«Юртимиздаги бугунги одамлар, бугунги ўзбекистонликлар эркин фикрлайдиган, ўз кучига ишонадиган, собиқ Иттифокда мавжуд бўлган турли иллат ва кайфиятлардан мутлақо холи инсонлардир. Бу — бизнинг авлод!». Президентимизнинг «Ўзбекистонда ижтимоий-иқтисодий сиёсатни амалга оширишда кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликнинг роли ва аҳамияти» мавзусидаги халқаро конференциянинг очилиш маросимидаги нутқи (2012 йил 14 сентябрь)дан олинган ушбу сўзлар «XXI asr texnologiyalari» журнаlining янги — 2012 йил 5-сонини очиб беради. Журнал ўқувчилари янги сонда ҳам илмий-техникавий, маънавий-маърифий ҳаётга доир қизиқарли ва ранг-баранг материаллардан баҳраманд бўлиши мумкин. «Халқимиз буюк бунёдкорлик салоҳиятининг намойиши» мақоласида энг замонавий талаблар асосида қурилган «Бунёдкор» стадиони мисолида диёримиздаги кенг қўламли бунёдкорлик ишлари хусусида сўз боради. «Ўзбекистон ўсмирлар терма жамоаси — Осиё чемпиони!» мақоласида катта спорт сари илк қадамларини қўйган ёш футболчиларимизнинг улкан галабаси ҳақида ҳикоя қилинади.

Мустақиллигимизнинг 21 йиллиги арафасида ЎзР ФА Астрономия институтига хушхабар келди: япониялик олимлар томонидан очилган кичик сайёра — 22948-астероидга Халқаро астрономия иттифоқи томонидан «Майданак» номи берилди. Гарвард кичик сай-

ёралар маркази циркулярида чоп этилган хабарда Майданак — Ўзбекистонда жойлашган жаҳон миқёсидаги астрономик обсерватория экани ҳақида маълумот берилган. Бу ҳақда «Янги сайёра: «Майданак» мақоласида ўқилиши мумкин. «Информацион технологиянинг биологияда ривожланиши», «Қувурда ҳаракатланаётган тозаловчи поршени аниқлаш сигнализатори», «Ер магнит майдони ва зилзилалар» мақолалари, «Ажойиботлар» руқнидаги материаллар, сайёхлик транспортлари, гаройиб жонотлар ҳақидаги маълумотлар ҳам сизни бефарқ қолдирмайди, деб ўйлаймиз.

Астрономлар Қуёшнинг Коинотда ноёб юлдуз эмаслиги, унга ўхшаш юлдузларнинг сон-саноксиз эканини аллақачонлар аниқлашган. Шундай экан, бу юлдузлар атропоиди ҳам Ерга ўхшаш сайёралар ҳаракатланиб, уларда онгли ҳаётнинг ривожланиши учун Ердагидек шарт-шaroит бўлиши мумкин. Бу ҳақда маълумотга эга бўлишни истасангиз, «Экзосайёралар» мақоласини ўқишни тавсия этамиз.

Кино қандай яратилган? Бамбук — бу дарактми? Ушбу саволларга ҳам журналнинг мазкур сонидан жавоб олишингиз мумкин. Бундан ташқари, ушбу сонда Ўзбекистоннинг янги автомоби — «Chevrolet Cobalt» ҳақида маълумот, «Ўйла, изла, топ» руқнида ақлни чарчловчи машқлар берилган.

Беҳзод ФАЗЛИДДИНОВ

Ота-она ягона бўлганидек,
Ватан ҳам биттадир.
Бу борада инсонга танлаш
хукуки берилмаган. Қаерда
туғилсанг, униб-ўссанг ўша
ер Ватанинг саналади. Минг
ҳаракат қилсанг ҳам, жон
дилдан хоҳласанг ҳам, ўзга
юрт Ватан бўлолмайди.
Лекин бир ҳақиқат борки:
хоҳ яхши, хоҳ ёмон
бўлишидан қатъи назар,
одам ўз киндик қони томган
тупроқни севади ва одам
қанчалик танг аҳволда
қолмасин, ундан кечмайди,
балки ўзини шу муҳида
яшашга мослаштиради.

Tuyg'u

ТУЗИНГНИ ТОТИБ УЛҒАЙДИМ, ВАТАН!

Ер — осмон остидаги мўъжиза. Осмонда содир бўлган ҳаракат ерда ҳам юз бериши мумкин. Оддий мисол сифатида ойни олайлик. У баъзан тўлини, баъзан яримдир. Денгиз қирғоғини ташлаб кетган бўлса, бир кун аслига қайтади. Нега денгиз қуриди, деб одамлар ўз маконларини ташлаб кетмайди, дунёнинг гўзал гўшаларига бориб яшамайди. Нега? Уларни бир буюк туйғу ушлаб турибди. Бу — Ватан туйғуси! Улар шу тушроқда туғилган, шу ернинг тузини тотган.

“Элга бир навбатдир, ерга бир навбат”, дейилганидек, бири кам дунёнинг бирда тўлишиб, бирда камайиши бор. Аввал денгизнинг салқин шамоллари эсан бўлса, бутун ернинг тузини кўтарган шамоллар ҳукмрон. Замон ўзгарса ҳам, макон ўзгарса ҳам, инсонларнинг отамерос Ватанга бўлган муҳаббати заррача ўзгаргани йўқ. Қорақалпоқ халқи азалдан тузни қадрлаган. Шунинг учун ҳам бошқалар дош беролмас туз аралаш шамоллар оғушида яшашга ўрган-

Аркони давлат Жийранчанинг шон-шухрати ортиб бораётганидан хавотирланиб, шоҳга ёмонлабди. Шоҳ уни синаш мақсадида овга кетаётиб, сўрабди:

— Дунёдаги энг ширин нарсани нима?

— Тухум, — деб жавоб берибди Жийранча.

Шоҳ бу ростдан ҳам аҳмоқ экан, деб ўйлабди, лекин яна синиб кўришга аҳд қилибди. Орадан вақт ўтибди. Бир кун шоҳ Жийранчани:

— Нарсаларни ширин қиладиган нима? — деб савол берибди.

— Бу — туз, шоҳим. Ўтган йили дунёдаги энг ширин нарсани сўраганингизда, тухум дегандим. Лекин тухум тузсиз ширин эмас. Ҳар қандай егуликни туз тотли қилади.

Шоҳ унинг донолигига қойил қолиб, “Сенинг сўзингнинг ҳам тузи бор, Жийранча”, деб катта совға-саломлар берибди, уни ёмонлаган вазирларни эса қаттиқ жазолаган экан.

Мана, орадан қанча йиллар ўтди. Лекин халқимизнинг тузга бўлган муносабати заррача ўзгаргани йўқ. Уйда тузи бўлмаслик, айникса, бир-бирдан туз сўраш айб саналади.

Қадим замонларда бир камбағал одам бўлган экан. У умри давомида подшоҳ хазинасига ўғрилиққа тушиб йўлларини ахтарибди ва етти йил давомида ҳеч кимга сездирмасдан хазинага олиб борадиган ер остида лаҳм қазибди. Бир кун тунда жинчирик ушлаган қолда хазина ичида пайдо бўлибди. Ҳамма истагани борлигини кўриб, севинибди. Қопини тилаларга тўлдиратса, чеккада нимадир яратилабди. Бу ҳам қимматбаҳо нарсасидир, деб ўйлаб тишлаб кўрибди. Оғзи қаттиқ ачишибди. Кейин роса хафа бўлиб, қуруқ қўл билан орқасига қайтибди. Тонгда хазинага ўғри тушгани ҳақида ҳамма ёққа овоза кетибди. Мақсади йўлида шунча машаққат чекиб, ҳеч нарса олмасдан

кетган ўғри шоҳни қизиктириб қолибди ва уни топишни буюрибди. Соқчилар ерости йўли бўйлаб бориб ўғрини тутишибди ва подшоҳ хузурига келтиришибди.

— Олтинларни қопга солибсан-у, нега олиб кетмадинг, ёки қучинг етмадими? — деб сўрабди подшоҳ.

— Мен мақсадим йўлида етти йил машаққат чекдим. Сизнинг бор дунёнгизни кўтариб кетишга кучим етарди, лекин тузингиздан тотгандан сўнг, хиёнат қилишга ожиз қолдим.

— Қанақасига? — деб ажабланибди шоҳ. — Сени бир бурда қотган нон билан ҳам сийламаган бўлсам.

— Лекин сиз хазинангизга бир қоп туз қўйган экансиз. Мен уни бирор қимматбаҳо нарса бўлса керак, деб тишлаб кўрдим ва туз эканига амин бўлдим. Отамнинг “Тузини еб, туз-лигига тупурма” деган васийти ёдимга тушиб, орқамга қайтдим.

Юртдошларимиз бир-бирини “Туз татиб кетинг”, деб уйига таклиф этади. Бундай дейишга сабаб, ҳар қандай таом таркибида туз бўлади. Яъни бу ибора “овқатланиб кетинг” маъносини билдиради.

Халқимиз ана шундай меҳмондўст. “Топсам — биттасини, топмасам — иккитасини” деганларидек, дастурхон тузатишга ҳеч вақоси бўлмаса, бисотидаги ёлғиз кўйни сўйиб, меҳмонни сийлайди. “Уйларига меҳмон кўнмайдиган кишилар ёмон одамлардир”, дейилган ҳадиси шарифда. Яхшиликнинг энг каттаси одамларга туз тоттириш ҳисобланади.

Дунёга беш кунлик меҳмонга келган одамларни ўз неъматлари билан беъмуннат тўйдирган Ватан қанчалар саҳий, қанчалар суюқдир. У фақат эзгу ишлар қилишга қодир. Инсоният эса, яхшиликни унутмайди.

“Бир кун туз тотган уйга, қирқ кун салом бер” деган мақол бежиз айтилмаган. Бир умр тузини тотган Ва-

тан олдида қанча ўталмаган қарзларим борлигини ўйлаб қоламан.

Ҳаттоки, бу юртнинг доинини еган қушлар ҳам баҳорда қайтиб келишади. Саҳрони қоплаб ўсган саксовулларга бўлса, ҳавас қиламан. Бўронлар ҳужумига дош беролган, сабри, теран томири ер бағрига чуқур кетган, “саҳро фарзанди” аталмиш саксовул дим. Сизнинг бор дунёнгизни кўтариб кетишга кучим етарди, лекин тузингиздан тотгандан сўнг, хиёнат қилишга ожиз қолдим.

Мактабда ўқийдиган пайтларимизда кимда-ким уй вазифасини тайёрламай борса, домламиз шундай уришарди: «Текин томоқ бўлишга уялмайсанми?».

Еган тузга лойиқ бўлиш кераклиги болаликдан онгу шууримизга сингиб кетган.

— Ватан бизнинг иккинчи онамиз, — дерди адабиёт ўқитувчимиз. — Ўз онамиз оқ сут берган бўлса, Ватан — онамиз бир умр тузидан баҳраманд қилади...

Ватан, таърифнинг қандай сўз топайин! Сенинг буюк меҳринг буюк ишларни амалга оширмақда. Бағринда турли миллат вакиллари бир оиланинг фарзандидек дўст-иноқ яшамоқда. Душман келса, биргалашиб тузилган тупроғини ҳимоя қилади. Тўй, байрамларни биргаликда нишонлайди. Бир ўчоққа ўт қалаб, овқат пиширади, бир дарёдан сув ичади. Қийинчилик бўлса, ёрдамга шошилади, бир-бирининг эҳтиёжини қондиради. Тили бошқа бўлса ҳам, бир-бирини дилдан тушунади. Моли билан жони, томирдаги қони шерик бўлган инсонлар сенинг ҳалол тузингнинг егани сабабли диёнатлидир.

Несибели
МАМБЕТИРЗАЕВА,
ЎзДЖТУ талабаси

Биз нолисак — гуноҳ бўлади, деб ўйлайман. Чунки Ватанимизда ҳамма нарсаси бор. Тоғлар, адирлар, саҳролар, дарё ва денгиз. Дехқончилик, чорвачилик, балиқчилик, кончилик, ҳула-лас, нима билан шуғулланаман десак, имконият етарли. Саноат, савдо-сотиқ ишлари яхшигина ривожланган. Асосийси, тўрт фасл бизни ўз неъматлари билан сийлайди. “Уч ой — қовуним, уч ой — соғиним, уч ой — қовоғим, уч ой — балғим” деган мақол бежиз айтилмаган. Бундай кўнгли ўлка яна қайда бор? Билмадим. Билганим шуки, юрагимда муҳаббат олови ёнади. Ватанимни севаман. Тоғу дарёси йўқ саҳрода туғилганимда ҳам Яратганга шукрона айттардим. Инсоннинг энг катта бахти Ватани борлигидир. Доғистон шоири Расул Ҳамзатов унумдор тупроғи кам, фақат тоғу тошдан иборат ватанини қанчалар севган...

ган. Инсон учун туғилган еридан ортиқ жаннат қайда бор!

Бизда оилага муқаддас қўрғон сифатида қарашади. Шунинг учун янгида қурилган уйнинг эшигига шишага туз солиб осиб қўйишади. У ёмон кўзлардан асраб, ёмонликларни қайтарар экан.

Туғилган чақалоқни ҳам намақобда чўмилтиришади. Биринчидан, бу боланинг саломатлиги учун фойдали, иккинчидан, халқимизга хос анъанадир. “Бўш бўлмай, тузлангин, ҳаётда ўз ўрнинини топиб, еган тузингга садоқатли бўлгин” деб яхши тилаклар айтилади.

Халқимиз тузсиз ҳаётни тасаввур этолмайди. У яшаш учун нон билан сувдек зарур. Қорақалпоқ овзаки адабиётида ҳам бу ўз ифодасини топган. Сўз устаси бўлган Жийранчанинг ўз подшоҳи билан бўлган суҳбати эътиборга лойиқдир.

Boshlang'ich ta'lim

Сўзда эмас, амалда кўмак!

Журналга обуна бўлсангиз:

- бошланғич таълим соҳасида Ўзбекистон ва жаҳондаги сўнгги янгиликлардан воқиф бўласиз;
- илғор таълим усуллари, замонавий техник воситаларни дарсларида қўллаётган бошланғич синф ўқитувчиларининг қизиқарли методик ва амалий тажрибалари билан танишасиз;
- мутахассислар тавсиялари ва бошқа қимматли маълумотлар орқали малакангизни оширасиз ҳамда педагогик хазинангизни бойитасиз;
- журнал саҳифаларида ўзингизнинг методик материалларингиз билан иштирок этиш, бошланғич таълим соҳасидаги компетентли шахсларнинг муносабатини билиш имкониятига эга бўласиз.

Шунингдек, куйидаги номинациялар бўйича йилнинг ҳар чорагида бир марта ўтказиладиган танловга қатнашингиз ва ғолиблик мукофотини олишингиз мумкин:

- «Энг яхши бир соатлик дарс ишланмаси учун» — энг кам иш ҳақининг 3 баробаригача;
- «Энг яхши мақола учун» — энг кам иш ҳақининг 3 баробаригача;
- «Энг яхши методик материал учун» — энг кам иш ҳақининг 2 баробаригача;
- «Энг яхши бадий асар учун» — энг кам иш ҳақининг 2 баробаригача;
- «Энг яхши интервью (суҳбат) ёки янгилик учун» — энг кам иш ҳақининг 1 баробаригача;
- «Энг яхши сурат учун» — энг кам иш ҳақининг 1 баробаригача.

«Бошланғич таълим» журнами ~ сизнинг кўмакчингиз, нафли ҳаммаслар! Обуна бўлишга шоянмиг!

Янги тартибдаги обуначилар учун нашр индекси: 802
Қорхона ва таъкилотлар учун нашр индекси: 803

Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети кафедраларида мавжуд бўлган куйидаги бўш (вакант) ўринларга ТАНЛОВ ЭЪЛОН ҚИЛАДИ:

1. Кафедра мудирлари:

- Фалсафа (1);
- Рус тили ва адабиёти ҳамда уни ўқитиш методикаси (1);
- Психология (1);
- Педагогик маҳорат (1).

2. Доцентлар:

- Умумий психология (2);
- Жисмоний тарбия методикаси ва болалар спорти (2);
- Физика ва уни ўқитиш методикаси (1);
- Математик анализ (1);
- Касб таълими методикаси (1);
- Тасвирий санъат ва уни ўқитиш методикаси (1);
- Чизмачилик ва уни ўқитиш методикаси (1);
- Ботаника, экология ва ҳужайра биологияси (2);
- Зоология, анатомия ва физиология (2);
- Кимё ва уни ўқитиш методикаси (1);
- Тарих (1);
- Ўзбек адабиёти (1);
- Бошланғич таълим методикаси (1);
- Психология (2);
- Махсус таълим методикаси (1);
- Мусиқа ўқитиш методикаси (1).

3. Катта ўқитувчилар:

- Демократик жамият қуриш назарияси ва амалиёти (2);
- Умумий психология (1);
- Давлат ва ҳуқуқ асослари (2);
- Ҳаёт фаолияти хавфсизлиги (1);
- Умумтехника фанлари (1);
- Амалий санъат ва уни ўқитиш методикаси (1);
- Чизмачилик ва уни ўқитиш методикаси (1);
- Ботаника, экология ва ҳужайра биологияси (1);
- Зоология, анатомия ва физиология (1);
- География ва уни ўқитиш методикаси (1);
- Ўзбекистон тарихи (1);
- Тарих (2);
- Рус тилшунослиги (1);
- Рус тили ва адабиёти ўқитиш методикаси (2);
- Немис тили ва адабиёти ўқитиш методикаси (1);
- Инглиз тили амалий курси (1);
- Бошланғич таълим методикаси (2);
- Педагогик маҳорат (1);
- Психология (1);
- Коррекцион педагогика (1);
- Махсус таълим методикаси (1);
- Миллий ғоя ва маънавият асослари (2).

4. Ўқитувчилар:

- Демократик жамият қуриш назарияси ва амалиёти (4);
- Умумий педагогика (1);
- Умумий психология (1);
- Факультетларaro жисмоний маданият ва спорт (1);
- Физика ва уни ўқитиш методикаси (1);
- Математика ва уни ўқитиш методикаси (1);
- Ишлаб чиқариш технологиялари (1);
- Касб таълими методикаси (2);
- Тасвирий санъат ва уни ўқитиш методикаси (1);
- Ботаника, экология ва ҳужайра биологияси (1);
- Биология ва уни ўқитиш методикаси (1);
- Кимё ва уни ўқитиш методикаси (1);
- Ўзбекистон тарихи (1);
- Тарих ва ижтимоий фанларни ўқитиш методикаси (2);
- Инглиз тили назарияси ва методикаси (2);
- Немис тили ва уни ўқитиш методикаси (1);
- Табиий таълим йўналишларида чет тиллар (1);
- Ўзбек адабиёти (1);
- Ўзбек тилшунослиги (1);
- Мактабгача таълим (1);
- Педагогика (1);
- Психология (1);
- Коррекцион педагогика (2);
- Махсус таълим методикаси (1);
- Мусиқа ўқитиш методикаси (2);
- Амалий психология (3);
- Миллий ғоя ва маънавият асослари (1).

Танлов муддати эълон чиққан кундан бошлаб 30 кун. Танловда иштирок этишни хоҳловчилар Юсуф хос Ҳожиб кўчаси, 103-уй, ходимлар бўлимига мурожаат қилишлари мумкин. Мулоқот учун телефон: 255-68-70.

ИЛК ВИРТУАЛ МАКТАБ ОЧИЛДИ

Германияда дастлабки виртуал мактаб ўз фаолиятини бошлади. Энди унинг ўқувчилари Шаркий Фриз оролларида туриб, материкдаги мактабларда олиб борилаётган дарсларда қатнашиш имконига эга бўлди. Техник жиҳозларга эса 200 минг евро сарфланган. Бу ҳақида «Компьюлента» манбасида маълум қилинди.

Ороллarda яшовчи ўқувчилар дарсларга компьютерлар орқали онлайн тизимда, шунингдек, видеоко-

ференциялар ёрдамида қатнашиши мумкин. Шу йўл билан ороллarda бўлмаган гимназия таълимини олиш имконияти туғилди, айнан шу турдаги таълим муассасаси шаходатномаси эса университетга ҳужжат топшириш ҳуқуқини беради.

Мазкур таълим лойиҳаси ташкилотчилари АҚШ, Канада, Австралия ва Финляндия мутахассислари тажрибасидан асос сифатида фойдаланишган. Ҳозирча виртуал мактаб 2015 йилгача ишлаши кўзда тутилмоқда, шундан сўнг фаолиятини давом эттириш-этирмаслик масаласи кўрилади.

Қуйи Саксония маданият вазири Бернд Алтхусманн реал тизимдаги масофавий таълимнинг мазкур лойиҳаси ўзига ҳослигини таъкидлади. Кейинчалик ушбу тизим мамлакатнинг бошқа ҳудудларига ҳам тарқатилиши режалаштирилган.

СТАЛАКТИТЛАР — ЭНГ ЯХШИ «ТАРИХЧИ»ЛАР

Исроил ғорларидаги сталактитлар (ғор тепа қисмидаги осма ҳосилалар) иқлимшуносларга денгиз сатҳи кўтарилишига оид баъшоратларни амалга оширишда энг яхши ёрдамчи бўларкан. Буюк Британиялик олимлар изланишида бу нарсa маълум бўлди, деб ёзади «Табиат» («Nature») журнали.

Таъкидланишича, денгиз сатҳининг ошиши иқлим ўзгаришининг энг катта салбий томонларидан ва бу ҳозирнинг ўзидаёқ Нью-Йорк каби соҳилбўйи шаҳарларида сезилмоқда. Қолаверса, денгиз сатҳи ўзгариши тарихи келгусида нима бўлишини ҳам баъшорат қилиш имконини бераркан. Бу борадаги маълумотларнинг аксарият қисми денгиз тубидаги ҳосилаларнинг кимёвий таркиби таҳлиладан олинади. Ўз навбатида, ҳосилалар даврини белгилаш мушкул, боиси кичик хато ҳам мингйиллик вақтга чалғитиши ҳеч эмас.

Оқибатда эса, узок ўтмишда глобал иситиш даври бошланиши ва денгиз сатҳи кўтарилиши орасида қанча давр ўтгани, сув сатҳи қанча тез кўтарилганини аниқ белгилаш қийинлашади.

Буюк Британиядаги Саусхэмптон университети олими Илко Рорлинг ва унинг ҳамкасблари ана шу ҳосилалар ёрдамида Қизил денгиз сатҳи ўзгаришлари тўғрисидаги сўнгги 150 йиллик баътафсил маълумотни олишга муваффақ бўлишди. Олимлар мазкур маълумотларни соҳилбўйи ғордаги сталактитлар кўрсаткичлари билан таққослаш имконига эга бўлишди. Сталактитларнинг кимёвий таркиби денгиз тубидаги ҳосилалар таркиби каби бир хил тарзда ўзгаргани боис иккаласини тўғридан-тўғри таққослаш мумкин экан. Якунда олинган маълумотлар ўртасидаги йиллик фарқ тахминан 200 йилни кўрсатиб, мазкур кўрсаткич ҳозирда энг аниқ натижа дегусли таъкидланмоқда.

УЛКАН МАРЖОН ҚОЯ «ВАЗНИ»НИ ЙЎҚОТМОҚДА

Австралиялик олимлар 2258та мустақил изланишлар натижаларини таҳлил этган ҳолда Улкан ғов (барьер)ли қоянинг парчаланиши, айниқса, сўнгги 14 йил давомида фаоллашганини белгилашди. Мамлакатдаги мазкур қоя охириги 27 йилда салкам ярмидан «айрилган», дейишмоқда тадқиқотчилар. Бу ҳақида «ФизОрг» манбасида маълум қилинди.

Мутахассислар йўқотишларнинг 48 фоизи довуллар сабаб кузатилишини айтишмоқда, чунки айнан табиат ҳодисалари қояга ташқи зарар етказаркан. 42 фоиз ҳолатда бўлса Acanthaster planci туридаги денгиз юлдузлари кораллага зарар етказган. Таъкидланишича, улар коралл полиплари (бўртма ўсмалари) билан озиқланидиган сайёрамиздаги ягона захарли денгиз юлдузлари ҳисобланади. Мазкур организмларнинг тез суръатда кўпайиши полипларнинг қисқаришига олиб келган. Қолган 10 фоиз ҳолатда маржон қоялари «оқлаш жараёни» номини олган кораллларнинг ташқи тарафдан оқ қатлам билан қопланиши туфайли қоялар кичраймоқда экан. Айтиш зарур, мазкур жараён океан суви

ошиши билан боғлиқ равишда кузатилиб, бу полиплар таркибидаги кальций моддасининг камайиши оқибатида.

Мутахассисларнинг таъкидлашича, маржон қояларини сақлаб қолиш йўлида

амалга ошириладиган чора-тадбирларнинг аксарияти биринчи галда Acanthaster planci турдаги денгиз юлдузларини назорат қилишга қаратилган.

ДУНЁДАГИ ЭНГ БАЛАНД БИНО — 90 КУНДА

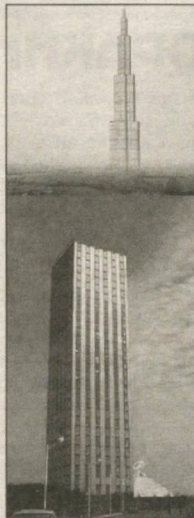
«Индепендент» («The Independent») нашрида баён этилишича, кейинги ойда Хитойнинг «Broad Group» корпорациясига қарашли «Broad Sustainable Building» курилиш компанияси мамлакатнинг Чанша шаҳрида «Самовий минора» номини олган энг баланд бинони барпо этиш ишларини бошлайди. Лойиҳанинг эътиборли томони шундаки, иншоот 200 қаватдан иборат бўлиб, мустаҳкам пойдевор курилгач, унинг атиги 3 ойда қад ростлаши кўзда тутилган.

Бинонинг пойдеворини куриш ишлари шу кунларда бошланиб, декабрь ойининг охирига қадар унинг мустаҳкамлиги синовлари ҳам ўтказилади. Кейин эса режага мувофиқ олдиндан заводда йигилган конструкциялар ёрдамида кунига 5тадан қаватни барпо этиш кўзда тутилмоқда. Айтиш керакки, компания бундай модулар билан аввал ҳам ишлаган, мисол учун, 30 қаватли уйни 15 кунда барпо этган.

Янги осмонўпар бино ичида 30 минг одамга мўлжалланган мактаб, шифохона ва турар жойлар билан биргаликда яна 17та вертолётлар учун қўниш майдончаси ҳам курилади.

Компания мутахассислари сўзларига кўра, улар ишлаб чиққан универсал девор панеллари ва тўсиқлар учун замонавий осмонўпар бинолардаги каби пўлат ҳамда бетон нисбатан камроқ фойдаланилганига қарамай, улар етарлича мустаҳкам ва пишиқ ҳисобланади. Гарчи компания ҳодимлари шу пайтгача 30 қаватдан юқори бўлган бино қурмаган бўлса-да, мазкур лойиҳага дунёнинг энг машҳур ва етакчи архитекторлари, хусусан, БААдаги Бурж-Халифа каби иншоотни барпо этган океанортилик Эдريان Смит жалб этилганини маълум қилишди. Шу боис улар пойдевор битгач, 2013 йилнинг март ойига қадар бор-йўғи 90 кунда тахминан 800 миллион доллар маблағни сарфлаган ҳолда Чин ўлкасидаги янги осмонўпар бинонинг курилиш ишларини якунлашни мақсад қилишган.

Наргиза РУСТАМБЕКОВА тайёрлади.

JUMLADA JAHON

Евро муомалада бўлган мамлакатлар Бош вазирлари ва Халқаро валюта фонди салкам 2 йилдан бери инқирозни бошидан кечираётган Грецияга 43,7 миллиард евро ёрдам кўмагини ажратиш борасида бир тўхтамга келишди, мазкур маблағнинг бирдангина берилиши мамлакат ва Европа ўртасидаги ўзаро ишончнинг ошишига хизмат қилиши таъкидланмоқда.

Бангладеш пойтахти Дакка шаҳри яқинидаги ҳудудда жойлашган «Tazreen Fashion» компаниясига қарашли тўқимачилик корхоналарининг бирида тахминларга кўра хавфсизлик қоидаларига амал қилинмагани боис ёнғин чиқиб, нохуш ҳодиса туфайли ҳозирга қадар 112 нафар инсон ҳалок бўлган.

Кўчмас мулк нархининг кескин пасайиши кузатилган жаҳон молиявий инқирозни пайтида жиддий зарар кўрган Испаниянинг «Bankia», «Novacaixagalicia», «Caixa de Catalunya» ва «Banco de Valencia» каби тўрт банки Европа Иттифоқидан қайта молиялаштирилиш учун 37 миллиард евро миқдорида маблағ олиши хабар қилинмоқда.

АҚШнинг Массачусетс штати Спрингфилд шаҳридаги тамадихоналарнинг бирида кучли маиший газ портлаши содир бўлиб, 18 нафар одам жароҳат олган ва хавфсизлик нуқтаи назаридан яқин ҳудуддаги одамлар шошилиш равишда эвакуация қилинган.

Англия, Уэльс ва Шотландияда сўнгги кунларда кузатилаётган тинимсиз ёмғирлар сабабли транспорт қатнови йўлга қўйилган ҳудудлар сув остида қолган, темир йўл ҳаракати тўхтатилган, баъзи жойларда аҳоли беҳатар жойга кўчирилган, мамлакатнинг яна 210та қисмида сув тошқини хавфи кузатишмоқда.

Германиянинг жануби-ғарбидаги Титизее-Нойштадт шаҳрида имконияти чекланган инсонларнинг меҳнат қилиши учун мослаштирилган «Каритас» хайрия жамғармасига қарашли устaxonада ёнғин чиқиб, камида 14 нафар инсон ҳалок бўлган ва 7 нафари жароҳат олган.

Gurung

... Болакай ҳали жуда ёш эди. Бир куни отаси ҳовлидаги қуриб қолган қари тутни арралаб ташлади. Уни маҳалла четидаги чикинди тўпланадиган жойга олиб бориш эса унинг вазифаси. Хуллас, у бўлак-бўлак қилиб боғланган шохларни олиб кетар экан, ялангликда уюлиб ётган хазонларга нигоҳи тушди. «Булари ҳам қўшиб бир гугурт урсам, қолганини ташиб келгунимча ёнади-кетди, дея ҳаёлидан ўтказди. Қоронғи ҳам тушаяпти. Ҳеч ким кўрмайди». У шу ўй билан энди ишга киришган ҳам эдики, «Тўхта» деган овоздан

Ahil mahalla

қарашишдан роҳатланадиган бўлиб қолди. У илк бора маҳалла четидаги ана шу мўъжазгина устахонада ўз қўллари билан сеvimли созини ясади. Камсуқумгина амакининг хиргойиларига қўшилиб куйлаган бўлди. Мурғак дунёсида санъатга муҳаббатнинг илк учқунлари қишлоғидаги тутзор кўчалар бўйлаб дам мактаби, дам уйи, дам устахона томон энтиқиб, гоҳи ўз-ўзича сўзлаб, шивирлаб борган чоғлари уйғонган бўлса, ажаб эмас. У бугун «Мени хофиз

дарахт бўлакларига маҳорат билан ишлов бериб қолгу ясагини кузатиш,

БИР ҲОВУЧ ДУР

Тўғри, болаларга — ҳали улар бола экан — ота-оналар васийлик қилишлари керак, бироқ аynи пайтда улар бир умр бола бўлиб қолмайдиган тарзда тарбияланишлари лозим.

Х.ВИЛАНД

Иzzат-ҳурмат ота ва онани, шунингдек, болаларни ҳам қўриқлаб турувчи посбондир: у ота-онани қулфат ва ғамдан, болаларни эса виждон азобидан қутқаради.

О.БАЛЬЗАК

Тарбия — буюк иш: тарбия билан инсон қисмати ҳал этилади.

В.БЕЛИНСКИЙ

Ўқиш — тарбия деб аталувчи гулнинг фақат биргина гулбарги холос.

В.СУХОМЛИНСКИЙ

Ўқитиш икки баробар ўқиш демакдир.

Ж.ЖУБЕР

Инсон тарбиясининг бош йўли ишончдир.

К.УШИНСКИЙ

Халқ учун нондан сўнг энг муҳими мактабдир.

Ж.ДАНТОН

Ўз шогирдларида меҳнатдан завқланиш ҳиссини уйғота билган муаллим шарафга лойиқ.

Э.ХАББАРД

Китоблар кексаликда энг яхши дўст, аynи пайтда ёшликнинг энг азиз раҳнамосидир.

С.СМАЙЛС

Китоблар жонсиз, аммо содиқ дўстлардир.

В.ГЮГО

Одамнинг қандай одамлигини ҳамиша у ўқийдиган китоблардан билиш мумкин.

С.СМАЙЛС

Улуғ ишлар учун толмас сабот керак.

Ф.ВОЛЬТЕР

Ҳаётда ҳеч нарса машаққатли меҳнатсиз қўлга киритилмайди.

ГОРАЦИЙ

Меҳнат чинакам олижанобликнинг ягона унвонидир.

Р.РОЛЛАН

БИРГИНА ЭЪТИБОР МАҲСУЛИ

чўчиб тушди. Қаршисида ху-у нариги кўчада яшайдиган амаки хиёл жилмайган кўйи қараб турарди.

— Нима қилмоқчисан, болам, — деди у вазминлик билан. — Ахир, қўлингдаги гўладан ажойиб соз яшаш мумкин-ку. Ёқиб юборсанг ҳам увол, ҳам тутун кўпчиликни захарлайди.

У амакининг хуш муомаласидан жуда изза бўлди. Лекин «Соз ясаса бўлади» деган гапи шунчалар қулоғига хуш ёқдики, қандай қилиб, ҳалиги «юк»ни кўтариб қўшни маҳалла томон йўл олганини билмай қолди. Шу-шу, дарси тугаши билан амакиниги ошқақидиган, устанинг қуриган

қилган маҳаллам!» дея ҳамма-ҳаммага айтгиси келади. Маҳалланинг боласи бировники бўлмаслигини, аynи пайтда барча ўз маҳалласининг болаларига сидқидилдан ғамхўрлик қилиши жоизлигини таъкидлагиси келади. Қўшиқлари орқали шу ҳисни диллардан дилларга узатишга чоғланади. Неки топса, не орттирса, маҳалласига илингани шундан. У ҳали маҳалласи учун кўп нарса қилмоқчи...

...Ҳа, биргина эътибор маҳсули шунчалар хайрли, шарофатли бўлиши мумкин экан. Демак, ўз қобилимизга ўралашиб яшашдек иллатга мубатало бўлган эсак, албатта, уни даволашнинг йўлини тутайлик.

ЭЛЛИК БЕШ АСР ОЛДИНГИ КАШФИЁТ

Nima? Qachon? Qayerda?

Гарчанд техника асрида яшаётган бўлсак-да, ҳамон кўчаларда араваларга кўзимиз тушиб қолади. Арава ўзининг тўрт оёғига таяниб «чоп-қиллайди». Албатта, нима-нинг қачон, қандай яратилгани кўпчиликни

қизиқтирса керак. Филдиракларнинг биринчи авлоди, яъни энг қадимий нусхалари Мессопотамия худудидан топишган бўлиб, эллик беш аср муқаддам яратилган. Бунга-ча юклар чана орқали

шидаги ёғочдан бўлган. Бугунги кўринишдаги биринчи филдираклар эса Кичик Осиё яриморлида милоддан аввал ясалган ва тезда Европа, Хитой, Ҳиндистонгача борган. Бундай филдираклар фақат одамларни ташиб

юрувчи араваларда қўлланилган, лекин Мисрда улардан юк ташиниш учун фойдаланишган. Аравалар Қадимги Юнонистон ва Римда ҳам кенг тарқалди. Америкада эса европаликлар боргандан сўнг филдиракларнинг турли кўринишлари оммалашган.

ЮРАКНИ ТАНИЙСИЗМИ?

...— Аблах! Ярама! Сен умримнинг энг гўзал даврини емирдинг! Ишим битсин, юзингга ҳам қарамайман...

Отаси қизим ўзидан бошқа ҳеч ким йўқ хонада ким билан гаплашаяпти экан, дея секин деразадан мўралабди:

— Тинчликми, соянгни уришайсанми?

— Йўқ, мана бу диплом ишини, — дермиш қиз ҳам бўш келмай.

КУЛГУ ЖОНПАРГА МАЛҲАМ

Тарих дарсида ўқитувчи ҳаёли суриб ўтирган болага юзланибди:

— Эшқул, айт-чи, Мангуберди қаерда мўғуллар қўшинини тор-мор келтирган?

— Дарсликнинг 166-бетида, устоз, — дермиш ўқувчи топагонлигидан манун тиржайиб...

Бир йигитнинг соати бузилиб қолган экан, устага олиб борибди. Уста эса соатни обдон кўздан кечирган дебди:

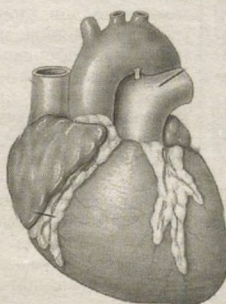
— Ука, бу соатингнинг кунда икки маҳал бураб туришинг керак.

— Ҳўп бўлади, овқатдан кейинми, олдинми? — дермиш йигит ҳам хотиржам.

Вужудимизда гупиллаб уриб турадиган юракни кимдир автоуловларнинг моторига қийслаган экан. Дарҳақиқат, муштдеккина юрак вужудимиздаги барча аъзоларнинг бир меъёрида ишлаб туришини таъминлайдиган «башқарувчи»га ўхшайди. Лекин уни нечоғлик биламиз? Илмий манбаларда келтирилишича, юрак одам ва ҳайвонларнинг қон айланиш системасидаги марказий аъзо бўлиб, доимо бир хилда қисқариши туфайли қонни қон айланиш системаси бўйича ҳайдаб беради ва томирлардаги ҳаракатини таъминлайди.

Одамнинг юраги тўрт камерали: иккита бўлмача ва иккита қоринчадан иборат бўлиб, конус шаклида, асоси орқага, юқорига ва ўнг томонга, учи пастга, олдинга ва чап томонга қараган бўлади. У олдинги пастки кўксимиз орқалиги соҳасига жойлашиб, икки ён томондан ўпка ва плевра халталари олдинги тўш суяги ва қовурга тоғайига тегиб туради.

Юрак ҳаммада бир хил бўлавермаслиги ҳам кўп кузатилган ҳақиқатдир. Яъни у кишининг ёши, жинси, гавдасининг вазияти, тузилишига ҳам боғлиқ экан. Масалан, янги туғилган чақалоқларнинг юракчаси юмалоқ шаклда, диафрагма гумбазидан баланд-

роқ қўндаланг ва юқорироқ жойлашган бўлиб, айрисимон без уни тўш суягидан анча орқа томонга суриб тураркан. 1—3 ёшга етганида эса юрак қўндаланг вазиятини ўзгартириб, катталарники сингари қийшқ ҳолатга «ўтиб олади». Юракнинг ўртача оғирлиги эркекларда 300 грамм, аёлларда эса 200—250 граммни ташкил этади. Яна бир қизиқ далил: ҳар бир одамнинг юраги ўзининг ўнг муштидек келиб, ўрта яшар одамнинг бу тиниб-тинчмас аъзоси бир дақиқада ўрта ҳисобда 70—75, суткасида эса 100000 марта қисқара олади. Бу эса 20 тонна юкни 1 метр баландликка кўтариш кучига эга демакдир.

Қарангки, сувда ва қуруқликда

Inson sirli xilqat

яшовчи ҳайвонларда юрак уч камерадан — икки бўлмача ва қоринчадан иборат бўларкан. Судралиб юрувчилар ва қўшлар, сут эмизувчиларники эса тўрт камера, яъни икки бўлмача ва икки қоринчадан ташкил топаркан. Ёмғир қувалчангиде юрак вазифасини ҳалқасимон томирлар бажарса, дарё қисқичбақасида бу юмушни юрак ва юрак атрофидаги бўшлиқ синуслар адо этиши исботланган. Хордалилардан ланцетникларда юрак вазифасини қорин аортаси бажаради.

Юракни бекорга баъзида кўнғил, қалбнинг синоними сифатида қўллашмайди. Чунки у жуда бақувватдек туюлса-да, нозик аъзолардан ҳамдир. У ҳаётимиз давомида ревмокардит, атеросклероз, септик эндокардит каби хасталиклар асоратидан сўнг «юрак пороги» деб аталувчи дардга йўлиқиб қолиши ҳеч гап эмас. Шундай экан, ўнг муштимиздеккина бўлса-да, бизни «кўтариб» юрган юрагимизни эҳтиёт қилайлик.

Нигора ТҲИМУРОВА,
НДПИ қошидаги 1-академик
лицей ўқувчиси

Саҳифани Ойбуви ОЧИЛОВА
тайёрлади.

ТЎРТ ДУРАНГДАН СЎНГ

юртдошимиз Рустам Қосимжонов ғалаба қозонди

Ўзбекистон Тасвирий санъат галереясида давом этаётган FIDE Гран-приси иккинчи босқич баҳслари қизгин кечаётганидан хабарингиз бор. Тўртинчи турдан сўнг дастурга мувофиқ иштирокчилар учун дам олиш кўни эълон қилинди. Улар шу кўни ёш шахматчилар ҳамда «Янги авлод» болалар ижодиёт маркази шахмат тўғараклари тарбияланувчилари учун маҳорат дарсларини ўтказишди.

Навбатдаги учинчи турда гроссмейстерлар Александр Морозевич ҳамда Борис Гельфанд кучлари тенг келди. С.Карякин ҳамда В.Хао, Р.Пономарёв ва П.Леко, П.Домингес ва Р.Қосимжонов ҳам дурангга имзо чекишди. Ш.Мамадиёров П.Свидлерни, Ф.Каруана эса Г.Камскийни мағлубиятга учратди.

Кейинги кўни кечган тўртинчи турда А.Морозевич ҳамда Ш.Мамадиёров, Р.Қосимжонов ва С.Карякин, П.Леко ва Л.Домингеснинг кучлари тенг келган бўлса, П.Свидлер Р.Пономарёвни, Ф.Каруана Б.Гельфандни, Ван Хао эса Г.Камскийни мағлубиятга учратди.

Мазкур тур якунида дастлабки етакчилар аниқланиб, турнир жадвали қуйидагича кўриниш олди: россиялик гроссмейстер А. Морозевич 3 очко жамгарган ҳолда яқка пешқадамга айланди. Италиялик Фабиано Каруана, озарбейжонлик Ш.Мамадиёров, хитойлик В.Хао ва россиялик

С.Карякин 2,5 очкодан тўплади. Мағлубиятсиз ўйин кўрсатиб келаётган ҳамюртимиз Р.Қосимжонов, россиялик П.Свидлер ҳамда венгриялик П.Леко эса 2 очкога эга эди. Исроиллик Б.Гельфанд, украиналик Р.Пономарёв ва куба-

лик П.Домингес 1,5 очкодан йиғишга эришган бўлса, америкалик Г.Камский 0,5 очко билан кифояланди.

Кеча ўтган 5-тур якунларидан сўнг эса вазият бироз ўзгарди. Унда қуйидаги натижалар қайд этилди: Б.Гельфанд — Г.Камский 0-1, Ш.Мамадиёров — Ф.Каруана 0,5-0,5, Р.Пономарёв — А.Морозевич 1-0, П.Домингес — П.Свидлер 0,5-0,5, С.Карякин — П.Леко 0,5-0,5.

Гулюз ОРИФЖОНОВА,
«Ma'rifat» мухбири

Қувонарлиси шуки, ҳамюртимиз Рустам Қосимжонов кетма-кет қайд этган тўрт дурангдан сўнг ажойиб ғалабани қўлга киритди. Мохир спортчимиз кучли рақибларидан бири хитойлик Ван Хаога 40-йўришдан кейин мағлубиятга учратди. Шу тариха шахматчимиз турнир жадвалида 4-ўринга кўтарилиб олди.

ГИМНАСТИКА БАРЧА УЧУН

Юртимизда соғлом турмуш тарзини тарғиб этиш, аёллар ва болалар ўртасида спортни янада оммалаштириш, оилавий спортни ривожлантириш сўнги йилларда ҳаётий мезонга айланди, десак муболага бўлмас. Соғлом авлоднинг тарбиялаш орқали соғлом генофонднинг яратилиши йўлида турли тадбирлар мусобақалар ўтказиш ҳам анъана тусини олган. Яқинда пойтахтимизнинг «Универсал» спорт саройида Ўзбекистон Хотин-қизлар қўмитаси, Маданият ва спорт ишлари вазирлиги, Ўзбекистон Гимнастика федерацияси ҳамкорлигида VI «Гимнастика барча учун!» очик мусобақалари ўтказилди.

Беллашувларда барча вилоятлар, Қорақалпоғистон Республикаси ва Тошкент шаҳридан 4 ёшдан 75 ёшгача бўлган ҳаваскор спортчилар куч синашди. 500 нафарга яқин иштирокчи орасида уй бекалари, нафақахўрлар, корхона ва ташкилотлар ходимлари, умумтаълим мактаблари ҳамда касб-хунар коллежлари ўқувчилари ҳам борлиги қувонарлидир. Мазкур рақамлар нафис спорт турининг каттаю кичик орасида кенг оммалашаётганидан далолат беради.

Икки кун давом этган мусобақада ижро маҳорати, композиция мазмун-моҳияти, иштирокчиларнинг рақс ва гим-

настика элементларини бажариши билан устунлигини намойиш эта олган Тошкент шаҳри, Қорақалпоғистон Республикаси, Тошкент, Са-

марқанд, Навоий, Қашқадарё ва Жиззах вилоятлари жамоалари турли номинациялар бўйича голибликни қўлга киритди. Эътиборлиси, бу йил

илк маротаба турли вазирилик ва идораларда фаолият юритаётган хотин-қизлар ўртасидаги баҳслар ҳам ташкил этилиб, унда Ўзбекистон Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги ходимлари биринчи ўринни эгаллади.

Фестивалнинг ёпилиш маросимида голиблар, шунингдек, барча иштирокчилар ҳамкор ташкилотларнинг совгалари ҳамда дипломлар билан тақдирланди.

Г.ВАЛИЕВА,
«Ma'rifat» мухбири

ЎТ БАЛОСИДАН АСРАСИН!

Ёнғин вақтида ажралиб чиқадиган тўтун, карбонат ангидрид ҳамда бошқа зарарли ҳид ва газлар атмосферага кўтарилиб, мусаллоҳ ҳавони булғайди. Ёнғин ачинарлиси, ёнғинлар кўплаб инсонларнинг жароҳатланишига ва ҳатто ҳаётдан бевақт кўз юмишига сабаб бўлиши мумкин.

Шу боис газ плитасини ўзбошимчалик билан бошқа жойга

қўчириб ўтказиш, газни резина шланг орқали улаб ишлатиш, қўлбола ясалган электр иситиш ускуналаридан фойдаланиш бахтсиз ҳодисаларга олиб келиши

Yong'in xavfsizligi oyligi

тўғрисида огоҳлантиришмоқчимиз. Айниқса, республикамиз ҳудудида қириб келаётган, Эронда ишлаб чиқарилган газ иситиш печ-

лари меъёр талабларига жавоб бермайди. Улардан фойдаланилганда атрофга газ иси чиқиб, одамларни заҳарлаши ҳеч гап эмас.

Ёнғиннинг олдини олиш ёнғинни ўчиришдан осонроқдир. Ўт балоси бизни доим четлаб ўтишига ҳаракат қилайлик.

Елдар ИНОЯТИЛЛАЕВ,
Миробод тумани ИИБ ЁХБ инспектори, кичик сержант

ЛИППИ — ЯГОНА НОМЗОД

Футбол бўйича Украина терма жамоасига ҳамон муносиб бош мураббий изланмоқда. «Sport.ua» сайтида берилган хабарга кўра, мамлакат футбол федерацияси мутасаддилари италиялик мутахассис Марчелло Липпи билан музокара олиб бориш ниятида экан.

Хабарингиз бор, украинлар Олег Блохин истеъфого чиққан, инглиз мутахассиси Харри Реднапп билан шартнома имзолашга уриниб кўрган. Бироқ Англия премьер-лигасида ўрта миёна жамоа бўлишига қарамай, «Куинз Парк Рейнджерс»ни Реднапп Украина терма жамоасига алмаштирмаслигини айтди. Шундан сўнг Андрей Шевченкога ҳам таклиф юборилди. У эса катта жамоани бошқаришга ҳали «ёшлик» қилишини яширмади.

2006 йили Италия терма жамоасини мундиал голибига айлантирган Липпи украинларга ижобий жавоб бериши ҳақиқатга яқин. Эътиборлиси, у 2010 йили ҳам айнан Украина терма жамоаси бошқарувига қорланган, бироқ Олег Блохин номзоди соясида қўлиб кетганди.

МАРРЕЙ ДАЪВОГАРЛАР ҚАТОРИДА

Теннис бўйича жорий йилги Лондон олимпиадасида зафар қучган Энди Маррей, ВВС талқинига кўра, Буюк Британиянинг «Энг яхши спортчиси» учун аталган нуфузли совринини қўлга киритиши мумкин.

Боиси, иқтидорли ракетчанинг исми шарифи 12 нафар номзод қаторида кўрсатилган. Албатта, қолган спортчилар ҳам эришган ютуқлари жақатдан Маррейдан қолишмайди. Уларнинг барчаси Олимпиада ва паралимпиадада голибликни қўлга киритган.

Хусусан, велоспийдачилар Бразил Уингтинс, сэр Кристофер Хой (у 2008 йили айнан шу соврин соҳиби бўлган), яхтакчи Бен Эйнсли, енгил атлетикачи Жессика Эннис, югурувчи Мо Фара, боксчи Никола Адамс, эшакчи Катерин Грейнджер, сузувчи Элли Симмондс, югурувчи Давид Уэйр, велоспийдачи Сара Стори, шунингдек, PGA турлари бўйича энг яхши гольфчи Рори Макилрой ҳам номзодлар сафида кўрсатилган.

Нуфузли муқоботни топириш маросими 16 декабрда Лондон шаҳрида ўтказилади.

УЧ ЧЕМПИОН БАХСИ

Ралли бўйича 2010 йили ўтказилган «Дакар» кўп кўнлик пойғаларида зафар қучган испаниялик спортчи Карлос Сайнс 2013 йилда старт олувчи энг машҳур марафонда катнашиш истагини билдирди.

Қизикarli томони, энди «Дакар — 2013» ташкилотчилари сўнги уч йилда муваффақият қозongan уч пойғачи: Сайнс (2010), Носсир Ал-Аттия (2011) ва Стефан Петерансель (2012) учун муносиб заҳира ҳозирлаши керак.

50 ёшли испаниялик Карлос классик ралли бўйича икки карра жаҳон чемпиони ҳисобланади. «L'Equipe» нашрида ёзилишича, Қатар байроғи остида пойғача катнашмоқчи бўлаётган Карлосга Ал-Аттия ёрдамчилик қилади.

Навбатдаги «Дакар — 2013» ралли-рейди Перу пойтахти Лима шаҳрида 5 январь кўни старт олади ҳамда 20 январда Чилининг Сантьяго шаҳрида якунига етади.

ФЕТТЕЛЬ — ЯНА ТЕНГСИЗ

«Р-Спорт»да ёзилишича, «Ред Булл» жамоаси етакчиси, германиялик пойғачи Себастьян Феттель каторасига учинчи марта «Формула-1» мусобақаларида тенгсиз деган номга сазовор бўлди.

Феттель яқиний кўмузар — Бразилия Гран-присида маррага олтинчи бўлиб етиб келди. Мазкур натожа унга 8 очко тақдим этди ва умумий ҳисобда жағларган баллари 281 очкога етди. Уни бутун мавсум давомида тинимсиз таъкиб қилган «Феррари» жамоаси вакили Фернандо Алонсо 278 очко билан иккинчи ўринда қолди. Қўзғиғи, у Бразилияда кечган мусобақада ҳам 2-ўринни забт этганди.

Йилнинг учинчи рақамли пойғачиси номига эса «Макларен» аъзоси Жenson Баттон ҳамда унинг сафдоши Алонсо Фелипе Масса лойиқ экани тасдиқланди.

Феттель ушбу муваффақияти билан «Формула-1» оламида рекорд ўрнатган ҳаммаслари Михаэл Шумахер (кетма-кет 5 карра чемпион) ва аргентиналик Хуан Мануэл Фанхио (тўрт марта)га яқинлашди.

«O'ZBEKISTON» nashriyot-matbaa ijodiy uyi

«O'zbekiston» nashriyot-matbaa ijodiy uyi tashkilotlarni hamkorlikka taklif etib, po'stirlik va matbaa mahsulotlarining barcha tur-larini, jumladan:

- badiiy va bolalar adabiyati;
- ijtimoiy-siyosiy adabiyotlar;
- ensiklopediyalar;
- rangli va bezakli mahsulotlar (albumlar, plakatlar, bukletlar, adres panjalari va boshqalar);
- kat'iy hisobda turuvchi raqamli blankalar, chek va ruxsatga oluvchi kitoblar;
- o'quv anjomlari (umumiy daftarlari, kundaliklar, rasmlar daftarlari va boshqalar);
- import urini bosadigan xalq iste'moli mollari;
- A4 va boshqa formatlardagi ofis-xujalik qog'ozlari, kanclariya kitoblari va boshqalarni shartnoma asosida, qisqa muddatlar, yuqori sifat darajasida, kelinilgan narxlar, tayyorlab berishni ma'lum qiladi.

Мурожаат учун манзил: Ўзбекистон Республикаси, 100129,

Тошкент шаҳар, Навоий кўчаси, 30.

Телефонлар: 244-34-01, 244-38-93, 244-37-81

Факс: (371) 244-38-10, 244-87-55.

e-mail: uzbekistan@iptd-uzbekistan.uz

Web: www.iptd-uzbekistan.uz

Ma'rifat

TA'SIS ETUVCHILAR:

O'zbekiston Xalq ta'limi vazirligi, O'zbekiston Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi, O'zbekiston Ta'lim, fan va madaniyat xodimlari kasaba uyushmasi, Markaziy Kengashi.

Bosh muharrir:
Abdusamat RAHIMOV

Tahrir hay'ati: Madamin ARIPJANOV, Jumanazar BEK-NAZAROV, Baxtiyor DONIYOROV, Farrux JABBOROV (bosh muharrirning birinchi o'rinbosari), Baxtiyor YOQUBOV (mas'ul kotib), Mahmuda MURZAYEVA, Husan NISHONOV (bosh muharrir o'rinbosari), Nurlan USMONOV (bosh muharrir o'rinbosari, "Учитель Узбекистана"), Aleksey CHUKARIN (mas'ul kotib, "Учитель Узбекистана"), Sa'dulla HAKIMOV.

Gazeta

O'zbekiston Matbuot va axborot agentligida № 0067 raqam bilan ro'yxatga olingan.

ISSN 2010-6416

9 772010 641009

INDEKS: 149, 150. Г-1118.
Tiraj 31979.
Hajmi 4 bosma taboq.
Ofset usulida bosilgan,
qog'oz bichimi A-3.

«Ma'rifat»dan materiallarni ko'chirib bosish tahririyat ruxsati bilan amalga oshirilishi shart. Tahririyatga kelgan qo'lyozmalar taqir qilinmaydi va muallifga qaytarilmaydi.

Reklama materiallari uchun tahririyat javobgar emas.

MANZILIMIZ: 100083, Toshkent,
Matbuotchilar ko'chasi, 32.

Web-site: www.marifat.uz

TELEFONLAR: mas'ul kotib—233-99-15, umumiy o'rta va maktabgacha ta'lim yangiliklari bo'limi — 236-53-16, fan, oliy va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi yangiliklari bo'limi — 236-54-03, adabiyot, madaniyat, kasaba uyushmalari hayoti yangiliklari bo'limi — 236-54-69, ma'naviyat va maktabdan tashqari ta'lim yangiliklari bo'limi — 236-54-23, siyosat, xalqaro hayot va sport yangiliklari bo'limi — 236-55-58, reklama va marketing bo'limi — 233-42-92(faks), 236-54-17.

Bahosi sotuvda
erkin narxda

Dizaynerlar:
Malohat TOSHOVA,
Liliya BINASHEVA.
Navbachi muharrir:
G'olib BAHROMOV.
Navbachi:
Sherali NAMOZOV.

«Sharq» nashriyot-matbaa aksionerlik kompaniyasi boshmaxonasi.

Korxona manzili:
«Buyuk Turon» ko'chasi, 41-uy

UzA xujumi — 20.30
Toshirildi — 20.45